...НУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

47-доохи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

№ 296 (12998)
1969 оной
декабриин 19.
пятница

Сэн 2 мүнгэн

Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

...ҮРГЭГДЭМЭЭР ТҮСЭБҮҮД, ТОДОРХОЙ ЗОРИЛГОНУУД

...ССР-эй долоодохи зарлалай Верховно Соведэй долоодохи сесси

...лоодохи зарлалай Верховно Соведэй долоодохи ...и ехэ ордон соо декабриин 17-до хүдэлмэрөө ... Манай арад түсэбтэ табан жэлэй һүүлшын ...а байна. В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойе ...эй тудаһан жэлдэ КПСС-эй XXIII съездын ди...эрэалһан коммунис байгуулалтын шухала зо...овет хүнүүд шууд шиидхэхээр зэһэнхэй.

...инистрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшын орлогшо, ...лнай түрүүлэгшэ депутат Н. К. Байбаковой ...й ажахые 1970 ондо хүгжөөхэ гүрэнэй түсэб ...й финансын министр депутат В. Ф. Гарбузо...970 оной гүрэнэй бюджет, СССР-эй 1968 оной ...эй гүйсэдхэл тухай элидхэлнүүдые депутадууд ...

...алтануудай ами амяраа болохо заседаниинуудай

...АЛЬНОСТЬНУУДАЙ СОВЕДТЭ

...0 саг. СССР-эй Верховно Соведэй заседаниину... ...циональностьнуудай Соведэй депутадууд суглар... ...стьнуудай Соведэй түрүүлэгшын орлогшо ...ева заседани нээбэ.

...**Косыгин, А. Я. Пельше, А. Н. Шелепин, В. П. ...Р. Рашидов, Д. Ф. Устинов, Б. Н. Пономарев** ...а еэрэхэдэнь, сугларагшад халуунаар уттаба.

...юджетнэ комиссиин түрүүлэгшэ, депутат ... Национальностьнуудай соведэй түсэблэлгэ... ...һалбари һалбариин комиссинуудай нэмэлтэ ...үсэбтэ табан жэлэй тушаа КПСС-эй XXIII съез... ...үүргэлтын дүнгүүд түсэбтэ табан жэ... ...гурбан жэлэй болон 1969 оной ажал хүдэлмэ... ...арадай ажахын бүхы һалбаринуудай саашадаа ..., совет арадай ажана байдалай үргэһэн тухай ...тэрэ мэдүүлбэ.

...остьнуудай соведэй сагүргэлжын комиссинууд ...ерствэнүүд, республиканууд болон албан зургаа... ...ндэтэй хамта СССР-эй 1970 оной гүрэнэй ту... ...бюджет тухай проект СССР-эй арадай ажа... ...табан жэлэй түсэб тушаа партиин XXIII съездын ...ай, КПСС-эй ЦК-гай удаадахи Пленумуудай ...элэй эохидһоотай табигдаһан, экономико ба ...е саашадань хүгжөөхэ, арадай ажана байдал ... ороной оборонно хүсые бэхижүүлхэ зорилго... ...ана гээд тоолоно.

...а комиссинууд түсэбэй проект соо зарим тэды ...е оруулха шухала гэжэ тоолоно. Жэшээлхэтэ, ...үйлэдбэрилгые дээшэлүүлһэнэй ашаар хүн зондо ...раанай хэмжээе дээшэлүүлхэ, ассортимент һай... ...и бусад хэмжээнүүдтэ 130,6 миллион түхэриг ...урадхана.

...үйлэдбэрилхэ ба худалдаха хэмжээе дээшэлүүлхэ ...дашарамдуулан, зарим тэды тоонуудые тогтоо...лоэр СССР-эй 1970 оной олзо доходые 130 ...өөр дээшэлүүлхэ гэжэ дурадхаба. Гэхэтэй ... республиканануудай бюджедэй гаргашые эды ...ээр нэмээхэ хэрэгтэй гээд комиссинууд тооло... ...үгтэһэн энэ мүнгэнииинь районно түбүүд, го...эришэлэй тосхонуудые болбосон түхэлтэй бол..., больнице болон социально-культурна бусад ...дые заһабарилгада хэрэглэхээр дурадхагдана.

...ын шэнэ гуримай үлүүсэ һайн эрхэ байдалые ...лэжэ, ажахын доторхи арга нөөсэнүүдээ оложо ...ромышленностиин хүдэлмэриин дүнгүүд нилээд ... гээд К. М. Герасимов тэмдэглэбэ. Предприяти...оодо ажалай шэнэ гуримда оруулагдаһан пред... ...ажал ябуулгануудай дүнгүүдтэй танилсаха үе... ...бүхы һалбаринуудта үшөө ехэ арга нөөсэнүүдэй ...ь элирээ.

...ай оруулһан заһабаринуудые хараадаа абажа, ...й ажахые хүгжөөхэ гүрэнэй түсэб, 1970 оной ...ет баталха дурадхал үгэ хэлэгшэ оруулба. ...ые хүгжөөхэ гүрэнэй түсэб ба СССР-эй 1970 ... бюджедэй проектнүүдые зүбшэн хэлсэлгэ һүү...

...шээр үгэ хэлэгшэ Украинын ССР-эй Министр... ...түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо депутат **Н. Т.** ...публикын арадай ажахы хурдан түргэнөөр, нэгэ ... хүгжэнэ гээд сессидэ хабаадагшадта мэ... ...э табан жэлэй дүрбэн жэлэйнь турша соо про... ...дбэриин хэмжээн 37 процентээр дээшэлээ. Ту-сэблэлгын ба экономическа урмашуулгын шэнэ гурим ехэ һайшаалтай нүлөө үзүүлжэ байһаар.

Украинада капитальна барилга үргэн дэлисэтэйгээр ябуулагдажа байна гээд үгэ хэлэгшэ мэдээсэбэ. Ерэхэ жэлдэ хэдэ хэдэн шэнэ томо объектнүүд бодхоогдохо юм. Гэбэшье дүүргэгдээгүй барилгануудай хэмжээн дээшэлжэ байһаар. Энэ асуудалые Украинын эмхинүүд, мүн союзна министерствэнүүд анхаралтайгаар хаража үзэхэ ёһотой.

Байгша ондо сагай уларилай муу байгаашье һаань, колхозууд болон совхозууд хүдөө ажахын продукци үйлэдбэрилгые саашадань нэмээжэ шадаа гээд Н. Т. Кальченко тэмдэглэбэ. Гүрэндэ ороохо, наран сэсэг, виноград, үрэ жэмэс болон бусад ургаса худалдаха түсэбөө республика үлүүлэн дүүргээ. Хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд ерэхэ жэлдэ үшөө баян ургаса хуряахын түлөө бүхы хүсэ шадалаа элсүүлжэ байна. Хуурай газар уһалха, намаг газар хатааха талаар республикын урда шухала зорилгонууд табигдаба. Энээнтэй дашарамдуулан трактор ба хүдөө ажахын машинануудые бүтээдэг министерство тусхай тракторнуудые үйлэдбэрилэн гаргаха талаар даабаринуудаа дүүргэхын тула шанга хэмжээнүүдые абаха уялгатай. Арадай ажахые хүгжөөхэ гүрэнэй түсэб, СССР-эй 1970 оной гүрэнэй бюджет түсэблэлгэ-бюджетнэ болон һалбари һалбариин комиссинуудай заһабаринуудтайгаар баталхые депутат дурадхаба.

Белоруссиин КП-гэй ЦК-гай секретарь депутат **А. А. Смирнов** үгэ хэлэлгынгээ ехэнхи хубиие хүдөөдэхи барилгада зорюулба. Колхоз болон совхозуудай экономикын бэхижүүлэгдэһэнэй ашаар хүдөөгэй тосхонуудые барилга үндэһөөрнь хубилгаха материально арга боломжонууд бии болоо гэжэ тэрэ тэмдэглэбэ. Эдэ асуудалнуудые арадай һунгамалнууд суглаанууд дээрээ ходо шахуу табидаг болоо. Хүдөөгэй тосхонуудые шэнэдхэн бариха, барилгые түсэблэхэ талаар Белоруссиин ССР-тэ ехэ юумэн хэгдээ. Хүн зоной хабаадалгатайгаар гэр байрануудай эгээн таарамжатай проектнүүд зохёон табигдана, туршалгын ба комплексно-даалгабариин барилга хэгдэнэ.

Гэхэтэй хамта барилгын индустриин үйлэдбэриин үндэһэ һууриин мүнөөнэй байдал хүдөөдэ капитальна барилга саашадань түргэдхэхэ ябадалда һаад хүргэнэ гээд үгэ хэлэгшэ тэмдэглээ. Нэн түрүүн барилгын материалнуудай дуталдадаг ушарта анхарал хандуулха хэрэгтэй. Белоруссиин цемент гаргадаг 2 завод республикын барилгануудай эрилтые хангажа шаданагүй. Бусад районуудһаа цемент зөөжэ асарха хэрэг түмэр харгын транспорттай, ехэ гаргашатай холбоотой. Белоруссида жэлдээ 2,4 миллион тонно цемент үйлэдбэрилэн гаргаха хүсэтэй цементнэ гурбадахи завод бариха тухай асуудал яаралтайгаар шиидхэхые депутат гуйба.

Казахай ССР-эй Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшын орлогшо депутат **М. Б. Иксанов** үгэ хэлэхэлээ республикынгаа хүдөө ажахыда ехэ анхарал хандуулба. Мал ажалые хүгжөөхэ асуудалнууд дээрэ тогтохо зуураа, тэжээлэй бата бэхи үндэһэ һуури байгуулха хэрэгтэй гээд тэрэ тэмдэглэбэ. Сабшалан болон бэлшээринүүдые һайжаруулха, ногооной ургаса дээшэлүүлхэ, газар уһалха түхеэрэлгэнүүдые шэнэдхэн заһабарилха талаар хэмжээ ябуулганууд Казахстанда үргэнөөр ябуулагдана. Зүгөөр эдэ хэмжээ ябуулганууд үнеэл болон шубуудые тэжээлээр хүсэд хангаха асуудал шиидхэжэ шаданагүй. Ушар тиимэһээ холисо тэжээл үйлэдбэрилгые эрид дээшэлүүлхэ тушаа асуудал шухала болоо. Мүнөө республика дотор нэгэ миллион 100 мянган шахуу тонно холисо тэжээл үйлэдбэрилэн гаргагдана, харин республикада 4 миллион тонно холисо тэжээл хэрэгтэй гээд М. Б. Иксанов мэдээсэбэ. СССР-эй Бэлэдхэлэй министерство, Госплан республиканска организацинуудтай хамта эды шэнээн хэмжээнэй холисо тэжээл үйлэдбэрилэн гаргахын тула мүнөө байһан предприятинуудай хүсэнүүдые хүсэдөөр хэрэглэхэ, шэнэ барилгануудые бодхоохо арга боломжонуудые хаража үзэхэ ёһотой.

Узбекскэ ССР-эй профсоюзуудай республиканска соведэй түрүүлэгшэ депутат **М. А. Заидов** совет хүнүүдэй ажана байдалай дээшэлэлгэдэ үгөө зорюулба. Парти болон правительство социальна страхованиин хэрэгтэ горитой анхарал хандуулдаг, энэ хэрэгээ эгээн олоной хабаадалгатай эмхидэ—профсоюзуудта даалгадаг, тон ехэ мүнгэ зөөри гаргашалдаг байна гэжэ тэрэ хэлэбэ. Һүүлшын дүрбэн жэлэй турша соо социальна страхованиин гүрэнэй бюджет Узбекистанда 1,5 дахин ургаа, тиин 1969 ондо 319 миллион түхэриг болоо. 1970 ондо энэ тоонь үшөө ехэ болохо байна. Колхозникуудай гурбадахи съезд дээрэ баталан абтаһан колхозой гэшүүдэй социальна страховани тухай шиидхэбэриин ехэ удха шанарые депутат тэмдэглэбэ. 1970 оной январиин 1-һээ түбэй фонд бии болгогдожо, колхозникуудай страхованиин ниитэ системэ байгуулагдахань гэжэ тэрэ хэлэбэ. Даб дээрэ тоолоһоной ёһоор Узбекистандахи энэ фонд 35 миллион түхэригһөө үлүү болохо байна. 1 миллион 800 мянган ажалшад социальна страхованиин хүнгэлэлтэнүүдые хэрэглэхэ юм.

Гектар тарялан, нуга сабшалан, бэлшээринүүдэй гектар бүриин ашаг үгэсые дээшэлүүлһэнэй замаар хүдөө ажахын продукци үйлэдбэрилгэ гол түлэб дээшэлүүлэгдэхэ байна гээд СССР-эй Мелиорациин ба уһанай ажахын министр, депутат **Е. Е. Алексеевский** тэмдэглэбэ. Ороной хүдөө ажахы хурьһэ-уларилай орёо эрхэ байдалда хүгжэдэгые хараадаа абаха хэрэгтэй гээд тэрэ хэлэбэ. Ушар тиимэһээ мелиораци тон ехэ удха шанартай байна гээшэ.

1970 ондо мелиорацида зорюулан 3 миллиард үлүүтэй түхэриг мүнгэн һомологдобо. Украинада, Хойто Кавказда, Поволжидо мелиоративна хүдэлмэринүүдэй хэмжээн нилээд ургаха байна. Үлүүсэ ехэ шииг нойтотой зонодо газар һайжаруулха хүдэлмэри ябуулха асуудалнуудта анхарал хандуулха зуураа, Литвагай, Латвиин, Эстониин колхозууд болон совхозуудай түрүү дүй дүршэлые онсолон тэмдэглэбэ.

Гэхэтэй хамта мелиоративна барилгын шухала зорилгонуудые амжалтатайгаар дүүргэлтэдэ нилээд ехээр нүлөөлхэ асуудалнууд бии гээд Е. Е. Алексеевский тэмдэглэбэ. Манайда техникэ бүтээдэг министерствэнүүд газар малтаха, барилгын, уһалалгын шэнэ түхэлэй машинануудые удаанаар ухаалан зохёоно. Тэдэ машинанууд тон үсөөнөөр гаргагдана. Мелиоративна барилгын организацинууд үйлэдбэриин хүсэнүүдээр муугаар хангагданхай. Эдэ объектнүүдые бариха ёһотой министерствэнүүд даалгажа үгтэһэн түсэбөө дүүргэнэгүй.

Закавказска түмэр харгын Лениникан гэжэ станциин локомотивно депогой машинист-инструктор депутат **С. А. Микаелян** арадай ажахын бүхы шатануудта гүрэнэй шанга журам хангаха шухала байһан тухай хэлээ. Продукци үйлэдбэрилэн гаргаха түсэбөө дүүргэдэггүй предприятинуудые тэрэ шангаар шүүмжэлбэ.

Түмэр харгын транспортын гэмээр ашаа болон түхеэрэлтэнүүдые саг дарыдаа абалаггүй ушарые С. А. Микаелян зүб гэжэ мэдэрбэ.

Хараалагдаһан түсэбүүдээ бэелүүлхын түлөө тэмсэлдэ техническэ дэбжэлтын шухала үүргые Башкирай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшэ депутат **З. Ш. Акназаров** тэмдэглэбэ. Башкирида—нефть абадаг, нефть шанаржуулдаг, нефтехимическэ промышленностиин хизаарта—предприятинуудые техническэ талаарнь шэнэдхэн хубилгаха гол зорилгонууд хараалагданхай. Мүнөө хүдэлжэ байдаг предприятинуудые гол үндэһөөрнь шэнэдхэн заһабарилха, нефть болбосоруулха, этилен, полиэтилен болон органическа синтезэй бусад продуктнуудые үйлэдбэрилхэ талаар орёо түхеэрэлгэнүүдые ашаглалгада оруулхаар хараалнабди. Эдэ бүхы хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлһэнэй ашаар удаадахи табан жэл соо ажалай бүтээсэ хоёр дахин ехэ болохо юм.

Республикын заводуудһаа нефтепродуктнуудые зөөжэ абаашаха хэрэгтэй холбоотой асуудалнуудые харгы замай министерствын, транспортна, барилгын министерствын анхаралтайгаар хаража үзэхыень депутат гуйба. Түмэр харгы замай хүгжэлтэ Башкирида тон ехэ удха шанартай гэжэ З. Ш. Акназаров тэмдэглээ.

Грузиин ССР-эй Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо депутат **Г. И. Чоговадзе**, Литовско ССР-эй Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшэ депутат **И. А. Манюшис**, Туркмениин ССР-эй Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо депутат **Б. Ф. Бурашников**, Латвиин ССР-эй Наукануудай академиин президент депутат **К. К. Плауде** гэгшэд элидхэл тушаа үгэ хэлээ.

Энээгээр Национальностьнуудай Соведэй декабриин 17-ной заседани дүүрээ.

СОЮЗАЙ СОВЕДТЭ

СССР-эй Верховно Соведэй Союзай Соведэй түрүүлэгшын орлогшо депутат **Б. Е. Патоной** хүтэлбэри доро Союзай Соведэй заседани үдэрэй гурбан сагта эхилээ.

Нухэд **Г. И. Воронов, А. П. Кириленко, К. Т. Мазуров, Н. В. Подгорный, М. А. Суслов, Т. Е. Шелест, Ю. В. Андропов, В. В. Гришин, Д. А. Кунаев, В. В. Щербицкий, И. В. Капитонов, К. Ф. Катушев, Ф. Д. Кулаков, М. С. Соломенцев** гэгшэдые сугларагшад халуунаар угтаба.

Союзай Соведэй түсэблэлгэ-бюджетнэ комиссиин түрүүлэгшэ, депутат **К. А. Розенко** СССР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ гүрэнэй түсэб тухай СССР-эй 1970 оной гүрэнэй бюджет, 1968 оной гүрэнэй бюджедэй гүйсэдхэл тухай түсэблэлгэ-бюджетнэ ба һалбари һалбариин комиссинуудай нэмэлтэ элидхэл хэбэ.

ФЕРМЭ БҮРИҺӨӨ—ЕХЭ ПРОДУКЦИ

Манай агууехэ багша В. И. Ленинэй түрэһөөр зуун жэлэй алдарта ойн үдэр хүрэтэр дүрбэн һараһаа үлүүхэн саг үлэбэ. Энэ үедэ совет хүн бүхэн ажалай вахтада жагсажа, алдарта ойе нэрэтэй түрэтэйгөөр угтахые оролдоно, социалис мүрысөөн шэнэ хүсэтэйгөөр дэлгэрнэ.

Ойн баярай урда тээхи мүрысөөндэ һаалишад, малшад шэнэ үүсхэл гаргана. Улаан-Үдын аймагай «Искра» колхозой, Яруунын совхозой һаалиин фермэнүүдэй коллективүүд үбэлжэлгын үедэ үнеэн бүриһөө 1250 килограмм һү һааха гэһэн уялга абаад, республикынгаа бүхы һаалишад, малшадые социалис мүрысөөндэ урилан байна. Эдэ түрүүшүүлэй эдэбхи үүсхэл хаа хаанагүй дэмжэгдэнэ.

Үүсхэл гаргагшад ямар аргаар үбэлдөө һү ехээр һааха гэжэ хараалнаб? Эдэнэр нэн түрүүн үбһэ тэжээлээ тусхай рационой ёһоор һара һараар хубаарилжа, малдаа тэрэнние һайса буйлуулжа, үнеэдэй ашаг шэмэ харалсажа үгэнэ. Мүн тэдэнэр үнеэдээ сагһаа урид шэргээхэгүй, залуу, гунжа үнеэдээ зүбөөр эдеэлүүлэн һааха, түрүүшүүлэй дүршэлые бүгэдын шадабари болгохо гэжэ хүсэнэ. Түрүү һаалишад гээгдэгшэдые шефтээ абаһан байха юм.

Үнеэдэй һү шэмэ дээшэлүүлхэ талаар Сэлэнгын совхоздо ехэ хүдэлмэри хэгдэнэ. Эндэхи фермэ бүхэндэ бүдүүн тэжээл, таряа талханай зүйл буйлуулхын хажуугаар тэрэнээ протеин, каротин гэхэ мэтэ бодосуудаар хүсэлдүүлжэ үгэнэ. Тиихын тула совхозой үнеэдэй рациондо горохон гурил, мелевинэ гэхэ мэтэ нэмэжэ оруулагданхай. Совхозой һаалишад, малшад нэгэшье үнеэгээ һубайруулхагүй, гунжан үнеэдые һаалишадта эртүүр даалгажа үгэхые оролдоно. Совхозой зоотехнигүүд, ветеринарна хүдэлмэрилэгшэд энэ жэлэй хүндэ хүшэр үбэлжэлгые амжалтатайгаар дабажа гарахадань, һү ехээр һааха уялгануудаа бэелүүлхэдэнь һаалишад, малшадта саг үргэлжэ туһална, тэдэнэрэй дунда һуралсал эмхидхэнэ, суута һаалишан Надежда Лазаревна Тадвашкинагай дүй дүршэлые шудалан үзэжэ, һаалишадай ажалда үргэнөөр хэрэглэдэг байна.

Һаалиин фермын ажал ехэтэй хүдэлмэри али болохоор онһожоруулха, һаалишадай ажал хүнгэдхэжэ, тэдэндэ даалгагдаһан үнеэдээ һайнаар һааха арга олгохо гээшэ мүн лэ ехэ удха шанартай байна. Энэ талаар Хориин аймагай Анаагай совхозой Онинборскын, Баргажанай совхозой Читхаанай болон бусад фермэнүүд һайн жэшээ харуулна. Эндэ фермэ сэбэрлэхэ, малда тэжээл хубаажа үгэхэ, үнеэ һааха хүдэлмэри машинын хүсөөр хэгдэнэ. Үнеэдэй дэлэн угааха халуун уһан тусхай соргоор һаалишадай хүдэлдэг газарта хүргэгдэнэ.

Һаалишад, малшадые зохид һайн гэр байраар хангаха, тэдэнэрэй культурно-ажаһуудалай эрилтэнүүдынь хангаха гээшэ һү һаали дээшэлүүлгэтэй сэхэ холбоотой. Энэ талаар Бэшүүрэй аймагай «Дружба» колхозой һаалиин фермэнүүдһээ жэшээ абамаар. Тус колхозой һаалиин бүхы гурбан фермэдэ культбаза түхеэрэгдэнхэй. Эндэнь һаалишадай хамтын байра, хүнгэн сэнгээр эдеэлхэ столово, телевизор тодхоһон ленинскэ таһалга бии.

Тиигэбэшье үбэлжэлтын үедэ һү һаали дээшэлүүлхэ хэрэг олон газарта хангалтагүйгөөр эмхидхэгдэнэ. Һүүлэй үдэрнүүдтэ хэгдэжэ байһан шалгалтанууд олон дутагдалнуудые элишэлнэ. Илангаяа олохон фермэнүүдтэ тэжээл буйлуулха цехэй түхеэрэлгэнүүд һайса заһагдаагүй, үбэлэй сагта хүдэлгэгдэхөөр бэлдэгдээгүй байһан дээрэһээ эбдэржэ, үнеэдые хэдэн үдэрөөр буйлуулһан тэжээлгүй байлгажа, һү шаһыень алдана гэжэ мэдэгдээ. Иимэ ушар Мухар-Шэбэрэй аймагай «Эрдэм» совхоздо, Сэлэнгын аймагай Тельманэй нэрэмжэтэ колхоздо, Хэжэнгын, Баргажанай аймагуудай хэдэ хэдэн ажахыда үзэгдэнэ.

Үбһэ тэжээл хомор гэһэн шалтаг урдаа баряад, үнеэдэй олоороо тугаллажа байбашье, зарим ажахын хүтэлбэрилэгшэд тэдэндээ силос үгэнэгүй. Хуурай болсомо эдеэд, бэлшээридэ үдэр бүри намнагдажа байһан үнеэдһээ юун һүн һаагдаха бэлэй.

Үбэлэй шанга хүйтэн хүсэндөө орожо байнхай. Тиигээшье лаа, зарим ажахын хүтэлбэрилэгшэд, малшад үнеэдэйнгээ байра һайса заһаагүй, дулаалаагүй, малаа газаа досоогуур хонуулжа байһан баримтанууд ушарна. Мухар-Шэбэрэй аймагай «Родина» колхоздо хэдэн арбаад үнеэдынь зунай һарабша доро үбэлжэжэ байха юм. Иимэ байдалые тэсэхын аргагүй. Үбһэ тэжээлэй хомор сагта үхэр малые дулаан байраар, бүлеэн уһаар хангаха гээшэ угаа ехэ удха шанартай гэжэ малшан бүхэндэ мэдээжэ. Тиимэһээ һаалиин фермэ бүхэнэй байра, үүдэ үрхыень һайса дулаалжа, малые зөөлэн, хуурай дэбдихэрээр хангаха эрилтэ хамагай түрүүндэ табигдаха ушартай. Энэ талаар колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд, отделениие эрхилэгшэд, фермые даагшад сэхэ харюусалгатай.

Манай республикын олохон колхоз, совхозуудта һүнэй өөрынь үнэ сэн түсэбөөр хараалагдаһанһаа, гүрэнэй худалдан абадаг сэнгһээ дээгүүр байжа, ажахынуудта ехэ гарза гаргана. Илангаяа мүнөө жэлдэ, үбһэ тэжээлэй холо газарһаа шэрэгдэжэ байхада һү абалгада гаргаша ехэ гарана. Хэрбээ фермэ бүхэндэ алмалта арьбалалта хэхэ хэмжээ абаагүй һаа, колхоз, совхозууд горитой хохидолдо орохо байһаниинь элитэ. Ушар иимэһээ һаалиин фермэнүүдтэ үлүү тушаалтаниие байлгахагүй, электрын элшэ хүсэ гамтайгаар гаргашалха, үлүү олон котёл хэрэглэхэгүй гэжэ оролдохо болоно. Эдэ бүгэдэдэ колхоз, совхозуудай экономистнууд, арадай хинагшад саг үргэлжэ анхаржа байха уялгатай.

Һаалишад, малшадай дунда социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлхэ, ойлгуулэмжын хүдэлмэри оролдосотойгоор ябуулха тушаа колхоз, совхозуудай партийна организацинууд ехэ юумэ хэхэ үүргэтэй. Үбэлжэлгын үедэ үнеэн бүриһөө 1250 килограмм һү һааха гэжэ шиидэһэн «Искра» колхозой, Яруунын совхозой малшадай социалис уялгануудые һаалиин фермын коллектив бүхэндэ зүбшэн хэлсэжэ, һү һаали дээшэлүүлхэ тодорхой уялганууд, хэмжээнүүд хараалагдажа, бодото дээрээ бэелүүлэгдэхэ болоно. Гэхэтэй хамта һаалишад, малшадай эрилтэнүүдтэ анхаралтайгаар хандаха, тэдэниие дулаан гэр байраар, эдеэ хоолоор хангаха асуудалые мартажа болохогүй.

Хэлэһэн үгэдөө хүрэхэ, абаһан уялгаа дүүргэхэ гээшэ совет хүнүүдэй һайн шэнжэ шанар мүн. Тиимэһээ һаалишан, малшан бүгэдэ хүсэ, шадабаряа элсүүлжэ, үбһэ тэжээлэй хоморшье һаа, ажалаа һайнаар эмхидхэжэ, һү ехээр һааха, В. И. Ленинэй алдарта ойе ажалай эрхим бэлэгээр угтаха байһаниинь лабтай.

СҮҮДХЭДЭЭ 900 ГРАММААР

Афанасий Бутырин Григорий Бутырин хоёр үшөө октябрь һарада бэлшээридэ ябаһан хашараг, буруунуудые даажа абаһан юм. Эдэнэйнь таргануудынь шэлэгдэжэ гүрэндэ тушаагдажа, малшад 102 хашараг, буруу шахан таргалуулжа захалһан. Иигэжэ Хэжэнгын аймагай «Первомайский» совхозой хоёрдохи отделенидэ һаалиин гүүртын хажууда мяханай фабрика байгуулагдаа бэлэй.

Эндэхи малшад хашараг, буруунуудайнгаа үбэлэй янгинама хүйтэндэ байха байра эртэнһээ дулаалжа, хэрэгтэй болохо зэр зэмсэгүүдээ бэлдэн, үбһэ тэжээлээ хорёодоо оруулалсаа. Хашараг бүхэн шахалганда уягдахаһаа урид дунда зэргээр 237 килограмм шэгнүүртэй байһан. Нэгэ һарын үнгэрөөд байхада энэ мал танигдахаала болитороо таргалжа, толгой бүриинь сүүдхэдээ дунда зэргээр 900 граммаар шэгнүүрээ нэмээ. Сүүдхэдээ мал бүхэндэ 2 килограмм үбһэн, 5 килограмм зелёнко, 6 килограмм холимол тэжээл, 15 килограмм силос үгтэнэ. Эдэ бүгэдэ тэжээлынь һайнаар буйлуулагдадаг юм.

Малшад жэлэй дүүрэтэр хашараг, буруу бүхэнэйнгөө шэгнүүр 300—350 килограмм болгожо гүрэндэ тушаахаар шиидэнхэй.

Манай корр.

...ай АССР-эй ...но Соведэй ...иумэй Указ

...С. МУРАШЕВАЕ ...АССР-эй ВЕРХОВНО ... ПРЕЗИДИУМЭЙ ...ЭЙ ГРАМОТААР ...АХА ТУХАЙ

...н эдеэ хоолой про...да удаан саг соо, ...мэрилһэнэйнь түлөө ... гүйсэһэдтэйнь дашарамдуулан Буряадай АССР-эй ... промышленностиин ...орлогшо **Александра Мурашевае** Буряадай ...овно Соведэй Президиумэй **грамотаар**...

...АССР-эй Верховно ...эй Президиумэй ...ь **А. ХАХАЛОВ.**

...АССР-эй Верховно ...эй Президиумэй ...рь **К. МАСЛОВ.**

... Соведүүдэй

... декабриин 18.

ЕХЭ ҺҮНЭЙ ТҮЛӨӨ

БЭШҮҮР (Телефоноор абтаба). «Победа» колхозой һаалишад, үхэршэд өөһэдынгөө суглаан дээрэ Улаан-Үдын аймагай «Искра» колхозой, Яруунын совхозой һаалишад, малшадай уряа бэшэгые зүбшэн хэлсэбэ. Үбэлэй һарануудта һаамхай үнеэн бүриһөө 1250 литрһээ доошо бэшэ һү һааха гэһэн эдэнэрэй үүсхэлые нэгэн һаналтайгаар дэмжэһэн байна.

«Победа» колхозойхид өөһэдынгөө арга боломжонуудые гүйсэд бодомжолон, бүхы колхоз доторoo ниитэ дээрээ энэ хугасаа соо һаамхай үнеэн бүриһөө 1150 килограммһаа доошобэшэ һү һааха гэжэ шиидхэбэ. Тиихэдэ тус колхозой һаалиин нэгэдэхи фермын коллектив 1250, хоёрдохи фермынхид 1100 килограмм һү абаха гэжэ үгэеэ үгэһэн байна.

Тус колхозой түрүү һаалишад А. Ф. Плюснина 1700, Л. Н. Пищухина—1600, Ф. Смолина—1500, В. З. Мыльникова—1400 килограмм һү үнеэн бүриһөөнь һаахабди гэһэн социалис уялгануудые абаба.

Энэ жэл соо гүрэндэ 4700 центнер һү худалдаха түсэбөө декабриин хахад болотор сүм дүүргэжэ, жэлэй эсэс хүрэтэр даабариһаа гадуур үшөө 200 центнер тушаахаар шиидэбэ. Ингэжэ «Победа» колхозой һаалишад, малшад В. И. Ленинэй 100 жэлэй ойе нэрэтэй түрэтэйгөөр угтахын түлөө шармайн оролдожо байһанаа элирхэйлээд, аймагайнгаа бүхы колхозуудай һаалишадые социалис мүрысөөндэ уриһан байна.

В. БОРИСОВ,
аймагай газетын хүдэлмэрилэгшэ.

ТАРИЛГАДА БЭЛДЭНЭ

ПРИБАЙКАЛЬСКА АЙМАГ. (Телефоноор абтаба). «Заветы Ильича» колхозой механизаторнууд тарялан дээрэ саһа тогтоожо байна. Юговскэ болон Троицко отделениин бригадынхид илангаяа шалгарна. Колхозой эрхим механизатор Анатолий Налетов ДТ-75 түхэлэй тракторaap 300 гектар тарялан дээрэ саһа этэжэ тогтообо. Залуу механизатор Вениамин Шиханов 70 гектар тарялан дээрэ гүнзэгы хүр саһа этэжэ, хүреэлээ.

Мүн тус колхозой үнинэй механизатор Ф. Ф. Яковлев даажа абаһан техникэеэ заһабарилжа эхилээ. Хэдэн сеялкэ болон анзаһануудые заһабарилжа, ерэхэ жэлдэ бэлэн болонхой.

Г. ГРИГОРЬЕВА.

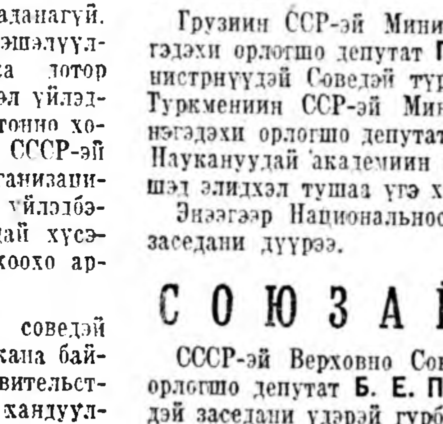

ХОНИНЬОО—ХУРЬГА

Түнхэн. **(Телефоноор абтаба).** «Восточные Саяны» колхозой Хуурай-Һубагай отделениин хонишод багша В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй алдарта ойе амжалтатайгаар угтахаар мэдүүлнэ. Х-Ж. Талханов, С-Д. Хабданов, коммунист С. Жалсанова гэгшэд 100 эхэ хониноо 100 хурьга абаха уялга абаад, шэн зоригтойгоор ажаллажа байнхай.

Хониной бригадые залуу коммунис Мэлс Шакталаев шадамар бэрхээр хүтэлбэрилнэ.

Хурьга абаха саг дүтэлөө. Хонидой байра һайнаар дулаалагдаа. Газаань обоо собоо үбһэн зөөгдэнхэй. Улаан булан соо хонидоо ээлжээгээр харууһалха график табигданхай.

Шэнэ жэлэй эхинһээ түрүүшын хурьгад абтахань.

Г. ИРИНЧЕЕВ.

Мухар-Шэбэрэй аймагай «Заганский» колхоздо техникэ заһабарилга һайнаар эхилээ. Механизаторнууд Еромей Иванович Иванов, Кузьма Васильевич Филатов гэгшэд (зураг дээрэ харуулагдана) ажалай һайн амжалта туйлана.

Е. ЗАХАРОВАЙ фото.

КОМСОМОЛОЙ АЖАБАЙДАЛ

АМЖАЛТААРАА ДАШУУРАЛТАГҮЙ

— Хүдөө ажахын продуктнуудые абаха, гүрэндэ худалдаха гүрэнэй түсэб, абаһан социалис уялгануудые аймагай ажалшад амжалтатайгаар дүүргэжэ байна. Тэрэ амжалтада комсомолшууд болон залуушуулай оруулһан хубита нилээд ехэ. Аймагай колхоз, совхозуудай үйлэдбэри дээрэ аяар таба мянга гаран залуу үетэнэй хүдэлжэ байһан ушар бодотоор энээниие гэршэлжэ үгэнэ бшуу. Тэдэнэйл габшагай, эршэтэ ажалай ашаар зуугаад мянган центнер орооһон хуряагдаа. 80 мянган центнер үбһэн сабшагдажа абтаа, 89 мянган центнер һүн һаагдаа бшуу, — гэжэ Түнхэнэй аймагай комсомолой конференци дээрэ ВЛКСМ-эй райкомой тоосоото элидхэл хэхэдээ, нэгэдэхи секретарь Лазарь Данзанов тэмдэглэһэн байна.

Үнэхөөрөөшье Түнхэнэй аймагай залуушуул колхоз, совхозуудай али бүхы хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр ябалсажа, ажалай һайн үрэ дүн түйладаг. Хабарай тарилгын үедэ дүшэ гаран тракторна агрегат, кукурузоводуудай найман, луговодуудай зургаан, комбайнернуудай гушан, үбһэшэдэй дүшөөд шахуу звенонууд имагтал комсомол болон залуушуулһаа бүридэһэн, һайнаарша хүдэлһэн байгаа. Ажал дээрэ онсо шалгарһан залуушуулые, ВЛКСМ-эй гэшүүдые нэрлэхэ болоо һаа, барагдашагүй олон. Жэшээнь, Туранай совхозой кукурузашан Д. Башкеев гектар бүриһөө дундаа зэргээр 300 центнер ногоон набша намаа сабшажа абаа ха юм.

Һургуулиин һурагшад — комсомолшууд болон пионернууд ажал хүдэлмэридэ дүршэхэ зуураа, һайн үрэ дүн түйлана. Шэмхын, Хэрэнэй һургуулинуудай, мүн Хэрэнэй интернат һургуулиин һурагшадай үйлэдбэриин бригаданууд куузику гэжэ тэжээлэй ургамал тарижа, тэрэнээ һайнаар харууһалжа, гектар бүриһөөнь 660—700 центнер хүрэтэр ургаса хуряажа абаа бшуу.

Гэхэ зуура комсомолой зарим организацинууд, илангаяа Саянай совхозой, «Восточные Саяны», «Маяк» колхозуудай ВЛКСМ-эй комитедүүд тоосоото үедэ муусахүдэлөө, гэшүүдээ болон залуу үетэниие ниитын хэрэгтэ, ажахын үйлэдбэридэ хүсэдөөр элсүүлжэ шадаагүй. Тиимэһээ совхозой, колхозой ажалда тэдэнэй оруулһан хубита тон бага, үсөөн залуушуул малшадаар хүдэлнэ. Ганса ажал хүдэлмэри бэшэ, мүн олониитын хүдэлмэри эдэ ажахынуудта һайнаар ябуулагдана гэхын аргагүй.

Үшөө нэгэ гол дутагдалынь гэхэдэ, дээрэ нэрлэгдэһэн, мүн бусад организацинуудта комсомолой хамтын суглаан ганса нэгэ болоно. Юрэдөө эмхидхэлэй хүдэлмэри ехэл һула. Теэд тэндэхи партиина комитедүүд яахадаа нимэ байдалтай эбсэшоод байдаг юм, гайхалтай. Аха ёһоной туһаламжын хомор лэ дээрэһээ нимэ юумэн болоно гэжэ конференциин дүнгһөө тобшолол хэмээр.

Һургуулинуудай комсомолой организациин хүдэлмэри тушаа конференци дээрэ ябала хөөрэлдөөн болоо. Тиихэдээ һурагшадые хүмүүжүүлхэ хэрэг, тэдэниие ажалай дүршэлдэ һургаха асуудал гол һуури эзэлээ. Энэ талаар Түнхэнэй дунда һургуулиин комсомолой организациин секретарь Аня Сороковиковагай хэлэһэн үгэ анхарал татамаар байгаа. Энэ һуралсалай жэлэй нэгэдэхи четвертиин дүнгөөр һурагшадай эрдэм бэлиг мэдэсэ 96 процент болоһон. Энээниие хангалтагүй гэжэ яажа болохоб. Һураханаа гадна, ажаллахадаашье бэрхэ байһаниинь элирнэ. Эдэнэр өйрын саг соо 16 тонно хаягдаһан түмэр суглуулаа, 10 гектарта куузику тарижа, 4600 центнер ургаса ургуулаа. Үбһэ хуряалгада олон һурагшад ябалсаа. Мүнөө өөһэдынгөө хүсөөр стадион барижа байна. Һургуулиин уран һайханай коллектив магтаалтай. Тэрэнэй гэшүүд колхозойнгоо малшалта ябамтуу байдаглень һайхашаамаар. Гэхэтэй хамта һургуули бүхэнэй комсомолой организацинууд иигэжэ хүдэлнэ бэшэ бшуу.

Москвада һая боложо дүүрэһэн Колхозниггуудай бүхэсоюзна III съездын документнүүдтэй танилсаад байхадаа, хүдөөгэй һургуулиин шабинарые ажалай дүршэлдэ һургаха тухай анхарал онсо хандуулһан байна бшуу. Энээнһээ удха залгамжалуулан, ВЛКСМ-эй райком, партиина организацинууд энэ асуудалые тусгаар зүбшэхэ ёһотой гэжэ һанагдана. «Хүн болохо багаһаа...» гэжэ хэлсэдэгэй зүбынь эндэ харагдана бшуу.

Түнхэнэй аймагай комсомолой XXXIII конференциин хүдэлмэридэ КПСС-эй райкомой нэгэдэхи секретарь А. Д. Таханов, ВЛКСМ-эй обкомой секретарь В. Ф. Поллесков хабаадалсаа.

Г. БУЛГУТОВ,
«Саяан» газетын редактор.

Улаан-Үдын Ленинэй орденто локомотив-вагон заһабарилгын заводой булад шудхалгын цехэй коллектив агуу багшын алдарта ойн хүндэлэлэй мүрысөөндэ оролсохо зуураа, дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялгануудые абаһан байна. Тэдэнэр табан жэлэй түсэбые 1970 оной ноябриин 7 болотор дүүргэхэ, жэлэй дүүрэтэр табан жэлэйнгээ түсэбһөө гадуур 700 мянган түхэригэй продукци гаргаха гэжэ шиидэһэн байгаа. Эбтэй эстэй энэ цехэй коллектив ажал хүдэлмэридөө һүүлэй үедэ бүри һайн амжалта түйлана. Байгша оной гурбадахи квартал соо энэ цехэй хүдэлмэришэд түсэбһөө гадуур 210 тонно булад гаргаа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: цехэй түрүү хүдэлмэришэдэй нэгэн Юрий Маньковский.

Ф. СОРОКИНОЙ фото.

ЛЕКТОРНҮҮДЭЙ КОНФЕРЕНЦИ

«Знание» бүлгэмэй Бэшүүрэй аймагай эмхиин конференци һаяхан үнгэрбэ. Конференци дээрээ тус организациин правлениин түрүүлэгшэ А. О. Никулин хэжэ байһан хүдэлмэри тухайгаа хөөрэжэ үгэбэ.

«Знание» бүлгэмэй гэшүүд олон газарта лекционно хүдэлмэри һайнаар ябуулжа байдаг. Жэшээнь, Охин-Булагай лекторнүүдэй бүлэг (ударидагшань дунда һургуулиин багша П. Ф. Кушнарева) лекцинүүдые уншахадаа, соёлой бусад хэмжээ ябуулгануудтай тааруулан табигдаһан түсэбэй ёһоор эмхидхэдэг юм. Энэнь совхозой парткомой зүблөөн дээрэ баталагдадаг. Һара бүриин хоёрдохи пятницада В. И. Ленинэй тематикада зорюулагдан, лекцинүүд уншагдадаг гуримтай. Энэ үдэр эндэхи лекторнүүд, эдэбхитэд бултадаа совхозой үйлэдбэриин бүхы участогуудта — фермэ, гүүртэнүүдтэ, отарануудта гаража лекцинүүдые уншадаг.

Мүн «Победа» колхозой лекторнүүд бараг һайнаар хүдэлжэ байдаг юм.

Энээнтэй хамта лекционно хүдэлмэридэ тохёолдодог дутагдалнууд шүүмжэлэгдээ. Конференци дээрэ үгэ хэлэгшэд: аймагай Совѐдэй гүйсэдкомой культурын таһагые даагша Д. Ц. Очиров, Охин-Булагай дунда һургуулиин багша Н. Коробенкова, Бага-Куналейн лекторнүүдэй бүлэгые даагша Г. Ф. Фомин, Бэшүүрэй дунда һургуулиин директор, уласхоорондын асуудалаар лекци уншадаг Г. Г. Тюрюханов болон бусад үгэ хэлэһэн байна.

И. ЕФРЕМОВ,
КПСС-эй Бэшүүрэй райкомой пропаганда ба агитациин таһагые даагша.

Минеральна үтэгжүүлгэнүүдые үйлэдбэрилэн гаргалга манай-орон дотор энэ түсэбтэ табан жэл соо хоёр дахин дээшэлүүлэгдэхээр хараалагданхай.

Березники хотодо баригдажа байгаа хоёрдохи калийна комбинадай барилга дээрэ хэдэн мянгаад монтажник, горняк болон наладчигууд хүдэлмэрилнэ. Эндэхи хүдэлмэришэд предприятиингаа түрүүшын ээлжээе болзорһоонь урид ашаглалгада оруулхын түлөө тэмсэнэ. Эндэнь жэл бүри 2 миллион тонно үтэгжүүлгэ гаргагдаха юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Березники хотодо баригдажа байһан хоёрдохи калийна комбинадай нэгэ участогта.

АПН-эй фото.

СССР-эй В...
СҮҮДЭЙ П...

СССР-эй Генерал...
Р. А. Руденкын ...
гаар А. Ф. Горкин...
доро СССР-эй Вер...
ээлжээтэ пленум һа...

СССР-эй Верховно...
дан хэрэгүүдые эрх...
сүүдэй коллегиин ...
В. Е. Панюгинай ...
наад, ССР Союзай ...
республикануудай г...
бүлэ тухай хуулиин...
сүүдүүдэй хэрэглэдэг...
тухай асуудал пле...
хэлсээ. 1968 оной ...
1-һээ хүсэндөө оро...
республикануудта г...
бүлэ тухай баталан...
линууд гэрлэлгэ ба ...
харилсаа холбоое хү...
гуримшуулха хэрэгтэ...
хубилалтануудые ор...

Эсэгынь олохо, г...
лаха тухай, алимент...
хэ болон бусад хэрэ...
хэхэдэ сүүдүүд хуули...
зорилгонуудһаа үнд...
гэр бүлэнэрые саашаа...
хэ, эхэнүүд ба үхиб...
хамгаалха, гэр бүлы...
вет эрхэтэдэй харюуса...
хээр хүмүүжүүлхэ х...
эрглэрэа нүлөөлхэ ...
пленум тэмдэглэбэ.

СССР-эй Верховно...
шүүн Я. Э. Дзеникис...
шагнаад, бэеэ хамга...
болоһон ушар тухай...
рэглэлгэтэй холбоотой...
дые шиидхэхэдэ ...
ушарнууд тушаа т...
нууд пленумэй тогтоо...

Зарим союзна ре...
дай Верховно сүүдү...
хэдэ хэдэн областной...
гэшүүд ба түрүүлэг...
дай судьянар Верх...
пленумдэ хабаадалса...

МАЛАЙ ҮБЭЛЖЭЛГЭ ШАЛГАНАБДИ

ХЭЛСЭҺЭН ААД, ТЭРЭЭНДЭЭ ХҮРЭНЭГҮЙ

Мүнөө жэлэй ган гасуурай хойшолон хамтын малай үбэлжэлгэдэ түбэг ушаруулжа магад. Эртээнһээл һэргэмжэтэйгээр бүгэдын хүсэ хаян хүдэлхэ шухала. Ниитэ зоной хэрэглэмжэ хангадаг аймагай эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэдшье илангаяа малшадай эрилтэдэ анхаралтайгаар хандаха уялгатай гэжэ халуун намар хада Зэдын аймагай Советдэй гүйсэдкомой заседани дэлгэрэнгыгээр зүбшэһэн, хэлсэһэн, тодорхой тогтоол гаргаһан байна.

Гүйсэдхэхэ комитедэй эрилтын ёһоор, аймагай худалдаа наймаанай, соёл гэгээрэлэй, элүүрые хамгаалгын, гэр һуудалай хэрэглэмжэ хангалгын таһагууд, эмхи зургаанууд үбэлжэлгын туршада малшадые хэдыдэ хайшан гэжэ хангаха тушаа тодо һонор хэмжээнүүдые түд түдтаа хараалһан байна. Жэшээлхэдэ, аймагай эд хэрэглэгшэдэй холбооной түрүүлэгшын орлогшо нүхэр Хайковай хэлэһэнэй ёһоор, 13 автолавка гүүртэ, отаранууд дээгүүр тогтоогдоһон графигаар эрьенэ, бүри холын газарнуудта наймаалагшагүй ларегууд хүдэлнэ.

Теэд хэлсэһэн, хараалагдаһан юумэн үнэн дээрээ хэр зэргэ дүүргэгдэнэ ааб гэжэ шалгахада, урмагүйхэн лэ байдал элирбэ.

«Коммунизм» колхозой хоёрдохи отделениин түб бууса Борьёо шадархи һү һаалиин фермэ, буруунуудай гүүртэ дээрэ 20 хүн хүдэлдэг. Хүйтэн, буруулһанай үедэ һү һааляа доошолуулхагүй, түл түрсэеэ хороолтогүйгөөр абаха, залуу мал тобир һайнаар түлжүүлхэ гэжэ энэ коллектив бүхы шадалаараа оролдоно. Байра байдалынь ябо-саб гэмэ эмхитэй гуримтай, малынь тобир тарган ондо орожо байнхай.

Малайнгаа хойноһоо гэжэ шухантаржа ябаһан зондо гэр һуудалайнгаа тойрондохи туһанда хүрэхэ заб сүлөө гэжэ илангаяа үбэлэй богони үдэр хаана байгша һэм даа. Эгээл энэ үедэнь хажуу тээһээ туһаламжа тэдэнэртэ ехэл шухала байгаа. Гэтэр дээрэ хэлэгдэһэн фермэ руу үбэлжэлгын эхилһэнһээ хойшо автолавка нэгэшье дахин ябаагүй, һони һонин номуудай нүүдэл библиотекэшье асарһан гү, али хүнүүдэй бэеын элүүр тухай һанаагаа зобоһон хүн огто харагдаагүй.

— Отделениингээ һууриндэ дүтэ байнат гээд мааналые тойрожо гаранад гээшэ гү? Теэд тосхон дээрэмнайшье байдал тулюур. Тэндэхи магазиндамнай тоһон үгы. Ян хаташанхай нэгэл зүйлэй пряник, муухан конфетэһээ ондоо хүнэй эдихэ юумэ байдаггүй гэжэ һаалишадай гомдоһониинь буруу бэшэ. Юундэ эдихэ юумэнэй зүйл иимэ хомор бэ гэжэ наймаалагшаһаа асуухада: «Дээрэһээ бараан үнинэй ерэнэтүй» гэхэ юм.

— Гэр һуудалай хэрэглэмжэ хангалгын аймагай комбинадһаа нүүдэл эсхэгшэд болоод бэшэ мэргэжэлтэд тусхай автомашинаар малшад дээгүүр ябадаг юм гэжэ дуулагшабди. Теэд бидэнэр нүүдэл мастерскойн хэдыдэ манай иишэ ерэһыень һананагүйбди, — гэжэ залуу һаалишан Галина Жамбалова хэлэнэ.—Олон басагад суггаа хүдэлдэгбди. Гоё һайхан бүдөөр бэедээ таарамаар платинуудые оёулхал дуратайл аабзабди даа. Теэд тиигэхэ арга байхагүй, хубсаһа оёулхаяа захил хэхэ гэжэ аяар таби модоной хараанда байһан Петропавловка ошохо сүлөөтэй хүмнай үгы хаям, —гээд залуу һаалишад гомхорно.

Соёл гэгээрэлэй хүдэлмэриин талааршье ажалшадай хүсэлэл хангагданагүй. Отделени дээрэхи колхозой клуб дүрбэдэхи үбэлөө суургатай байна гэхэдэ болохо. Тэрэнэй хүдэлмэри эмхидхэхэ, харюусаха хүн үгы. Тээсгэн намар нютагай залуушуул сэрэгэй албанда нүхэдөө мордохуулгын баяр ёһололгын үдэшэ үнгэргэхэ болоходоо, ээгүй клубай суурга һолбо татажа орохо баатай болоһон гэлсэдэг.

Хүдөөгэй библиотекые даагша Зина Улаханова гүүртэ, фермэнүүд дээгүүр нүүдэл библиотекэнүүдые эмхидхэхэ гэжэ огто һанаашалдаггүй. Борьёо тосхон бү алдагдаг гээд лэ һуужа байдаг.

Колхозой түб буусаһаа ехэ холо бэшэ, отделенидэ бүри дүтэ байһан малшадай иигэжэ муусаанхарагдажа байхада, түб газарһаа холуур һууһан хонишод, алуушад ямар байдалтай гээшэб гэжэ бодогдоо һэн.

Тиин Оёорой совхозой һубай үхэрэй, эрье хонидой байрладаг Широкая падь гээшэдэ хүрэбэбди.

— Энээгүүртнай автолавка ерэдэг гү, соёлой эмхи зургаануудай, медицинын хүдэлмэрилэгшэд ябадаг гү?—гэжэ ахалагша хонишон Чагдур Жимбиевич Осоровһоо асуухадамнай:

— Дээ, хэн, юун ябаха юм даа,—гэжэ гараараа зангаад, — хаража байһан малнайл бүтэн бүлеан ондо орог, харин өөһэдынгөө тухай өөһэдөөл һанаагаа зобоно аабзабди— гэбэ.

Ажалайнгаа хойноһоо оролдожо ябадаг, өөһэд тушаагаа тума ямбагүй хүнүүдэй аниргүй байха бүри тэдэнэр тухай һанаагаа зобохо сэхэ уялгатай тушаалтан улам зэргэндөө ороно хаш.

Тэрэ Широкая падь гэжэ газарта 6 хүн хүдэлнэ. Бултадаа нэгэ гэртэ байрлана. Гэрынь үйтан, хүйтэн. Эд бараа худалдажа абахаһаа байха, малшад лаампадаа хэхэ керосин үгы. Дайралдаһан трактористһаа солярка эрижэ абаад, үдэр дээрэһээ гарасалданад. Тэдэнэр орон доторнай, дэлхэй дээрэ юунэйшье боложо байһаниие мэдэнэгүй: радиоприемник байхагүй, газетэ, журнал хэдэн хоногоор, хахад һараар гээгдэжэ абтана. Энэ мэтэ байдалтай Оёорой совхозой бусад гүүртэнүүд дээрэшье ушарһан байнабди.

Малаа харууһалжа даараҗа, эсэжэ ерээд, һайнаар дулаан. һаруул гэртэ амарха аргагүй байдал, сүлөөтэй сагтаа һонииние уншаха, радио шагнаха аргагүй ушар үндэһэн шалтагаангүй. Имагтал совхозой тушаалтанай хүдэлмэришэдэйнгөө байдал һуудал тушаа һаналаа табидаггүй дээрэһээнь иимэ тулюур үзэгдэл ушарна.

Хүдөө ажахын продукци дээшэлүүлхэ гэжэ хаба шадалаараа оролдожо ажалладаг, хүн зонһоо таһархай, холо, дүтүүр таража ажаһуудаг малшадые али болохоор хангаха, тэдхэхэ ёһотойбди гэжэ саарһан дээрэ гоё гоёор бэшэжэрхёод, тэрэнээ бодото байдал дээрэ бэелүүлхые оролдоггүй ябадалтай эрид шанга тэмсэхэ хэрэгтэй.

Зэдын аймагай Советэй гүйсэдхэхэ комитет ямар таһаг, эмхи зургаамнай малшадай хэрэглэмжэдэ хэр анхаралтайгаар ханданаб, урдань хараалһан һанаашалганууда ямар зэргээр дүүргэнэб гэжэ нягтаар хинан шалгажа, элирүүлэгдэһэн дутагдалнуудаар дары түргэн хэмжээ абаха бэзэ гэжэ бидэнэр найданабди.

М. ТУГАРИНОВ,
ветврач, Зэдын аймагай арадай хиналтын комитедэй штатнабэшэ инспектор.
С. СТРЕКАЛОВСКИЙ,
манай штатнабэшэ корреспондент.
С. ПАВЛОВ,
«Зэдын үнэн» газетын хүдэлмэрилэгшэ.

ХҮНЭЙ АМЖАЛТА ХАРУУЛЖА Ш...

Буряадай хүдөө ажахын институдай туршалгын «Байгал» ажахын конторын ханада зохидоор хэһэн самбар үлгөөтэй. Тэрээн дээгүүрнь томо үзэгүүдээр «Хэн мүнөөдэр түрүүлнэб?» гэһэн гаршаг бэшээтэй. «Гол МТФ-гэй һаалишан Любовь Николаевна Седых 11 һарын турша соо үнеэн бүриһөө 5200 литр һү һааха уялгатай аад, 5274 килограмм һү һааба, ноябрь соо үнеэн бүхэнһөө 506 килограмм һаагаа» — гэжэ тэндэнь уншанабди.

Бүлэг һаалишад плакат уншаад, нэгэниинь үнэн зүрхэнһөө иигэжэ хэлэбэ:

— Хара даа, Люба яагаа бэрхэ гээшэб, урда гарашоол.

— Минии нэрэ хэзээ бэшэхэ юм?—гэжэ нэгэниинь энеэн асууба.

— Оролдыш, шамайшье бэшэнэл бэзэ,—гэжэ нүгөөдэ нүхэрынь харюусана.

Һаалишадшье ошобо, тэдэнэр 3—4 минута тухай плакадай урда зогсоол ёһотой, зүгөөр тэрэ өөрынгөө хэрэг дүүргээ. «Хэн мүнөөдэр түрүүлнэб?» гэһэн үгэнүүдые тэдэнэр заатагүй уншаа бшуу.

Иимэ плакадай туһатайе бидэнэр гансаташье ойлгоогүйбди. «Юу саарһа, шэрэтэй носолдожо сагаа баранат, хаягтыл даа, тиигэнхаар зонуудаар хөөрэлдэгты» —гэжэ зарим зон хэлэдэг һэн.

Август һара соо харуулан ойлгуулха агитаци тухай партийна суглаан дээрээ хэлсэхые коммунистнууд дурадхаба. Диаграмма, транспарант хана гоёохын тула бэшэ, үдэр бүри зониие ажалдань эмхидхэхэ, саашаданъ зоригжуулха, В. И. Ленинэй 100 жэлдэ зорюулһан социалис мүрысөөнэй дүн харуулхада гэжэ партийна суглаан дээрэ хэлсэбэбди.

Уданьшегүй харуулан ойлгуулха агитацяар ажалшад ехээр һонирходог болоо. Фермын улаан булан, клубуудта иимэрхүү удхатай плакадуудые үлгэбэбди: «Нүхэр учхозой хүдэлмэрилэгшэ! Ажалһаа хулжахадаа, нэгэдэхеэр, нүхэдэйнгөө дунда хүндэеэ буураhаш, хоёрдохёор, 100 процент шан мүнгэнһөө хаһагданаш, гурбадахяар, һайн байра абаха эрхэгүй болонош, дүрбэдэхеэр, зунай үедэ амаралтадаа гаража шадахагүйш, табадахяар, амаралтын байшанда путевко үгтэхэгүй». Нүгөө плакадынь иимэ: «Нүхэд һаалишад! Үнеэн бүхэнһөө 100 гр һү дутуу һаабалтнай, ... үдэр бүхэндэ 40 ... гээнэ, һара соо — ... грамм, жэл соогоо— ... грамм, мүнгөөрөө ... болоно. Нүхэд, бодо...

З. Н. Кожевников... һаалишад сугтаа хү... нүхэроо хүсэхэ зор... Энээн тухайнь аги... дэмсээрээ, тэрэ ү... гаргаа һэн. «З. Н. ... Л. Н. Седых гэгш... ябана. 11 һарын ту... бүриһөө 5126 ли... Жэшээ абагты!»—г... шээтэй.

Түрүү хүдэлмэри... тые хүн зондо хару... хала иимэнүүд ... хэрэглэн, угаа ... байһыень бидэ ... дэг болообди. Табан ... дүүргэжэ ябаһанаа, ... зорилгоёо—бултыень ... харуулхаяа оролдо... үлгэжэрхёод лэ хэр... гэжэ һанангүй, ... лекторнууд суглаан ... рэлдөөндөө зоной ан... та хандуулхые оро... лан ойлгуулха агита... байһаниинь арсалта...

С. ...

Улаан-Үдын нарин сэмбын фабрикын хүдэлмэришэд болон алба хаагшад энэ жэлэйнгээ түсэб болон социалис уялгануудые болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө бүхы хүсэ шадалаа элсүүлэн ажаллана. Заводой коллективэй дунда дэлгэрэнгы мүрысөөндэ бүд нэхэгшэ Вера Осипова түрүүлнэ. Энэ нүхэр үдэр бүриингөө даабарые 120 процент дүүргэжэ, ходоодоо һайн шанартай продукци уншаадаг юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Вера Осипова ажалдаа.

П. БУРМАКИНАЙ фото.

ХАЖУУ ТЭЭ БАЙХАГҮЙБДИ

СОЁЛШОД—МАЛШ...

Үбэлэй үедэ малшад нилээд тухашарха ушартай болоно. Тиигэншьегүй даа. Харууһалжа байһан малаа тобир тарганаар, нэгэшье түл гарзалуулангүй ондо оруулхые оролдоно бшуу.

Ушар тиимэһээ малшадые соёлой болон ажаһуудалай талаар түгэс, хангалга мүнөөдэрэй гол зорилго болоно. Баргажанай аймагай Дэрээнэй совхозой соёлшодой хандалгатай манай хориинхидшье дууһан танилсажа, энэ хэрэгтэ бүхы хүсэ шадалаа зорюулхые оролдоно.

Баян дүй дүршэл тухайдаа Дэрээнэй соёлшод бэшэнэ. Энэнь ехэ һайн, манай хориинхидташье аша туһатайгаар нүлөөлхэнь дамжаггүй. Саг үргэлжэ лекци уншаха, концерт ба кинофильм табиха, малшадые эд бараагаар хангаха талаар бригадын культбэзанууд айхабтар ехэ хүдэлмэри хэхэ байна.

Үбэлэй үедэ малшадые соёлой ба ажаһуудалай талаар хангаха комплексно түсэб Үдын совхозой парткомой болон рабочкомой хамтын зүблөөн дээрэ хэлсэгдээ. Тус зүблөөн дээрэ совхозой директор К. Д. Дагбаев, отделенинүүдые эрхилэгшэд, хүдөөгэй интеллигенциин түлөөлэгшэд, эндэхи дунда һургуулиин директор В. Д. Цырендашиев (лекторскэ бүлэгые хүтэлбэрилдэг) гэгшэд хабаадалсажа, бултадаа һанамжа дурадхалнуудаа оруулһан.

Уридшалан баталагдаһан графигай ёһоор совхозой агитбригада (автоклуб оролсоно) 3-дахи ба 4-дэхи отделенинүүдэй һаалиин гүүртэ, отарануудаар ябажа, малшадые хангаһан байна. Тиихэдэ В. Д. Цырендашиев, Н. Батурина, Ж. Воробьева гэгшэдэй хүтэлбэрилдэг агитбригада совхозой нэгэдэхи отделенеэр ябажа, һонирхолтой гоё концерт табиһан, лекци уншаһан юм.

— Маанадта ехэ анхаралтайгаар хандана, кино харуулһаниинь, лекци уншаһаниинь ехэ һайн гээшэ,—гэжэ Баруун-Хасууртайн хонишод мэдүүлнэ. Гэхэтэй хамта агитбригадын репертуар хүсэд табигдаагүй, малшадай хүжарлан харамаар уян нугархай буряад хатар, уяран шагнамаар хонгёо дорюун дуунууд үшөө үсөөншэг. Совхозой соёлшод энэ мэтые хараадаа абаха, репертуараа һонирхолтой болгохые оролдохо аабза гэжэ найдагдана.

Анаагай совхозой хүтэлбэрилэгшэд энэ талаар һаналаа мүн баһа табижа, партком дээрээ хамтын түсэб баталһан байна. Парткомой секретарь Р. Ж. Шангинов энэ харюусалгатай хэрэгые өөрөө хүтэлбэрилнэ. Жэшээнь, Баруун-Бэе гэжэ газарта улаан булан бии юм. Таба-зургаан гүүртэ болон отарануудһаа малшад эндэ саг сагтаа сугларжа, сүлөөтэй сагаа зохидоор үнгэргэхэ аргатай. Эндэхи малшадые Улаан партизан гэжэ нютагай соёлой байшангай дэргэдэхи агитбригада хангана. Өөрын агитбригадатай болохын тула соёлой байшангай директор В. М. Заиграева ехэ оролдолго гаргаһан байха. Ленинскэ темэдэ зорюулһан олон лекци уншагдаха, абажа ябаһан библиотекэдэнь политическэ, хүдөө ажахын ба уран һайханай шэнэ номууд орол... Тиихэдэ концерт бүх... грамма саг үргэлжэ ... жэ, бүришье һонирх... гогдохо юм. Жэшээн... лиин директор В. М. ... лэгүүдые уншаха, с... дэлмэришэн Валерий ... шанар Галина Капл... Серебрюхов гэгшэд ... дуулаха байна. Соё... гай уран һайханай х... шэ Н. Е. Заиграевай ... наадахатай хамта ... жэм зэдэлжэ, хүнүү... альга ташалдаха юм.

Габэшье аймагай ... хынуудта энэ тала... юумэн мүнөө болото... байһаар. Энэ туха... хажуу тээ хэмнайшье ... гүй, харин бүхы ... оролсожо, малай ... урагшатайгаар үнгэр... тайбди.

С. ЕРТА...
...хориин аймгүйс...
соёлой таһагые...

ЛЕНИНДЭ БҮХЫ ДЭЛХЭЙ БЭШЭНЭ

«В. И. Лениндэ хилын саанаһаа эльгээгдэһэн бэшэгүүд» гэжэ хоёрдохёо гараһан номһоо абтаһан документнүүдые тунхаглалгаяа Хэблэлэй һонинской агентство энээгээр дүүргэхэнь. Энэ номые Марксизм-ленинизмын институт хэблэлдэ бэлдэһэн байна. Тус суглуулбарине «Мысль» гэжэ Москвагай хэблэлэй газар барлан гаргаха. Лениндэ эльгээгдэһэн 225 бэшэгэй дундаһаа 26-ниинь түрүүшынхеэ хэблэгдэхэнь.

Элэ документнүүдэй заримые уншагшадайнгаа анхаралда АПН дурадхана.

...ТКИНЭЙ БЭШЭГҺЭЭ

...шһээ»
...та, 1922 оной сентяб-
...ь[1].
... (1922 оной ноябрь,
...йшо бэшэ).
... нүхэр Ленин!
...һүүлээр Ородой революци
... хэлэхэ болоһомни ехээр
..., сортоотой яабадал болохо
...анагдана. Коммунист хүн
... журамда мэдэгдэхэ ёһотой
...имэл ушарһаа, мүн баруун
...и байдал тухай тэндэхи
... ёһотой гэдэгые зүб һа-
... тоолоһон туладаал, үгэ
...той болобоб. Ородой рево-
...юнэй шухала асуудалнууд
...нии ямараар хандадагые
...уулхын тула «Апти Ле-
... барламал текстыемни
...жуулааб гэжэ Радек хэлээ
...штейнэй,[4] Давидай[5] реви-
... тухай дискуссиин үедэ
... үшөө нэгэ бодомжо
...а хэлэхэ һанаатайб.

...риат политическэ засаг
...хын урда тээшье ажал
... гэхэ мэтэ зүйлөөр капи-
... «доторһоонь һандаргажа»
... гээд тэдэ господинууд
...Минии һанахада, тэрэ «со-
...реформо» гэдэгынь капита-
...һандаргажа шадахагүй ха.
... засаг гартаа барижа бай-
... олзо эдишэеэ ехэ болго-
...нгаа ээрхэлгэ бэхижүүл-
... тэрэ социальна реформо хэрэглэхэнь лабтай. Хүдэлмэришэ хүдэр гартаа засаг түрые пролетариадай ээлэн абаһанай һүүлээр лэ социальна реформо тад ондоо удха шанартай болохо бшуу. Тэрэмнай экономико ба общественные коммунис ёһоор хубилгаха арга болохо ха юм. Энээнтэй дашарамдуулан, профсоюзууд, кооперативууд ба бусад пролетарска эмхинүүд ехэ үүргэ дүүргэхэ болоно. Юуб гэхэдэ, Совет засаг гэлсүүлдэг гүрэнэй засаг түрэдэ түшэглэхэ байна.

Германи ба Совет Россидахи байдалые жэшэбэл, Совет Россида — хүндэ промышленностиие социализаци, Германида — стинниезаци хэгдэнэ; Совет Россида — хүдэлмэришэдэй аша туһада хуулиин гаргагдахадань, харин Германида—үйлэдбэри хороогдохо, хүдэлмэришэдые ажалһаань гаргаха гэхэ мэтэшэлэн.

«Шэнэ политика»[6] бэелүүлхын, тэрэнэй эшэ нүхэсэл болохо Совет засагые дэмжэхын тула пролетариадай диктатурын шухала байһые һайса харуулха гээ һэм. «Шэнэ политика» ородой өөрсэ байдалда хэрэгтэй байхаар үлэ баран, коммунизмда оролго бэелүүлхын тула шухала байна. Пролетариат бусад оронуудта политическэ засаг гартаа абаад байхадаашье, «шэнэ политика» хилбар бэшэ замаар, зүгөөр танайхиһаа һураггүй хүнгэн оршон байдалда дабшаха ушартай болохо ааб даа.

Пролетариадай диктатура, «шэнэ политика» бэелүүлхэдэ шухала нүхэсэлынь парти пролетариат хсёрой харилсаан болоно. Пролетариадай өөрынгөө үүргэ мэдэрхэ, саашадаа хүгжэхэ түүхэтэ хэрэгые парти баримталан ударидаха ёһотой.

Үнэн зүб үзэл сурталтай, эмхи гуримтай, шанга журамтай байбал, энэ хэрэг бэелүүлэгдэхэ. Тодо һонор, гүн гүнзэгы коммунис суртал тодорхойлон, гэгээрэлэй хэрэг бэхижүүлхэ ба хүгжөөхэ гээшэ мүн лэ тусгаар удха шанартай байна. Минии һанахада, Ородой революци хадаа теори байһан марксизмые бодото хэрэг болгохо, тиин «түүхэ хэхэ» гэһэн бүхэдэлхэйн түүхэтэ түрүүшын асари ехэ һэдэлгэ мүн.

«Алдуу ба ахир тэнэг яабадалые, Та, ходо шүүмжэлдэг байгаат. Тиигэбэшье тушаан болоһон хадууралганууд бэшэ, харин тиимэ хараа бодол удаа дараалан зорюута, сэхэ шууд баримталдаг байһыетнай харанаб. Танай 1917 оной апрелиин 17-ной Программа хара[7]. Теэд Ородой революциин эхилһэн газарһаа гэдэргээ хаягдашахагүйнь тула хараалһан үг зорилгоһоо алад гараха ёһотойт.

Минии һанахада, нэгэшье революци түрүүшынгээ добтолго хэхэдээ танайхи шэнги ехэ амжалта түйлажа шадаагүй байха.

Хэндэ, ямар асуудалнуудта тусгаар анхарал хандуулхыемни хүсэжэ байһанаа хэдэн үгөөр мэдээсээ һаатнай, Танда тон ехэ баясхалан хүргэхэ һэм, хүндэтэ нүхэр Ленин. Танай һайнаар хэлэһэн юумые муугаар дахин дабтаха дурамгүй.

Танда, нүхэр Крупскайда, Танай дүүнэртэ үнэн зүрхэнэй баяр хүргэнэб.

Танай Клара ЦЕТКИН.

Р. Ф. ПЕТИГРЮҺЭЭ[8] В. ЛЕНИНДЭ

Москва, Росси.

1923 оной апрелиин 11.

Хүндэтэ нүхэр Ленин!

Хүн гэжэ нэрэтэй хоёр хүлтэ амитанай түүхэдэ Ородой революциие эхилһээнь хойшо агууехэ үйлэ хэрэг гэжэ тоолодог һэм. Хүн түрэлтэнэй түүхэ дотор түрүүшынхеэ зуу гара миллион зонтой агуу нацинуудай нэгэн өөрынгөө гэшүүдэй бүри бэлбэсэрхо, хүгжэхэ эрхые хууһита ёһоор баталаад байна. Дэлхэй дээрэ хэзээшье ажаһууһан агууехэ хүнүүдэй дундаһаа Таниие эгээл томонь гэжэ тоолодогби. Яахадааб гэхэдэ, нэгэ хүн революциин ашаар агууехэ нациин вождинь болоод, олон түмэнэй байдалые хүн түрэлтэнэй аша туһада һайжаруулха хэрэгтэ хамаг анхаралаа хандуулһан гансахан ушар болоно бшуу.

«Империалис Вашингтон» гэһэн минии номые[9] ород хэлэн дээрэ оршуулжа Москвада гаргаха захиралта Таниие үгөө гэжэ Сидней Гилльман намда дуулгаа. Тиигэһэндэтнай сэдьхэлээ ехээр хананхай байнаб. Энэ ном бэшэхын тула гаргаһан оролдолгымни аша харюулагдахань бээ. Совет гүрэнэй хэблэл тэрэ номыемни оршуулхань гэжэ ойлгоһон туладаа, ород хэлэн дээрэ хоёр хэһэгые минии библиотекодо эльгээхэ захиралта үгэхыетнай гуйнаб.

Энэ номыемни уншаһан хадаа минии ямар зорилготой, ямар хүсэлтэй байһые мэдэнэт. Таби гаран жэл нийтын хэрэгтэ хабаадалсаад, иимэ ажабайдалда ороһоһон сагһаа хойшо хүнэй эрхэ сүлөөтэй түлөө тэмсэжэ эхилээ һэм. Таниие үгы хэхэ һэдэлгэнүүдэй хэды хэгдэбэшье һаань, илахал байхат гээд ходо этигэдэг һэм.

Энээндээ тобшохон бэшэг хабсаргуулбаб. Иимэ бэшэг Калифорниин университедтэ һаяхан ябуулааб. Энээнииемни уншаха сэг олохо бээт гээд найданаб.

Танда үнэн байдаг Р. Ф. ПЕТИГРЮ.

Кремльдэхи В. И. Ленинэй байрада ерэжэ харагшадай дэбтэр соохи тэмдэглэлнүүд

Үнэн зүйтэй байдалай, энэрхы сэдьхэлэй мүнхэ мэдэрэл зүрхэн соогоо хадагалжа ябаһан бүхы хүнүүд, дарлагдаһан хамаг арадууд В. И. Ленин тухай хододоо һанажа дурдажа ябадаг, саашадаашье ябаха.

Чадай Республикын делегаци.

1968 оной июниин 18

* * *

Кремльдэхи В. И. Ленинэй байрые үзэһэн Чилиин парламентска делегаци тэрэнэй али зэргын тунгалаг ухаатай байһые, сэдьхэлэйнь һаруул һайханиие бүри батаар өйлгожо абаба, гоёолтогүй, түйлай даруу байдалтай байһыень гайхана.

1968 оной июлиин 22.

* * *

Дэлхэйн байдалые, хүн түрэлтэниие хубилгаһан Октябриин революциин вождиин — агууехэ Ленинэй ажалладаг байһан таһалгые, байрыень үзэхэ харахадаа, али тухай һайхан мэдэрэл, бодол түрэнэб даа!

Фрэнк СТЭНЛИ,

партиин Лондонско комитедэй нэгэдэхи секретарь, Англиин Коммунис партиин гүйсэдкомой Политбюрогой гэшүүн, тэрэнэй Түрүүлэгшэ байһан.

1968 оной июлиин 24.

* * *

Дэлхэйн революциин агуу вождь В. И. Ленинэй музейе хаража, ажабадал, ажал ябуулга тухайнь мэдэжэ абабабди. Яаһан простой ажабайдалтай хүн байгааб даа. В. И. Ленинэй агууехэ суртал хэтын хэтэдэ мандахал.

Корейн Арадай-Демократическа Республикын правительственна хани барисаанай делегаци.

1968 оной августын 2.

* * *

Ленинэй бүтээһэн түйлай ехэ хэрэгые, Эхэ орондоо, хүн түрэлтэндэ, арад зондоо туһалха гэжэ бүхэли наһаараа оролдоһыень хараба, ойлгобо, баясабабди.

Францидахи дайнай ветерануудай түлөөлэгшэд.

1968 оной августын 26.

* * *

Хүн түрэлтэнэй тэмсэлэй түүхэдэ алдарта хуудаһа бэшэһэн агууехэ хүнэй байрые, Ленинэй байрые Йеменэй делегациин гэшүүд хараба.

Харагшадай дэбтэр дотор энээн тухай бэшэхэдээ, Ленинэй ажабайдал дэлхэйн бүхы оронуудай хүтэлбэрилэгшэдтэ эгээл һайн һайхан жэшээ болохо гээд һананам.

Йеменэй Араб Республикын Премьер-Министр Хасан аль-Амри.

1968 оной октябриин 1.

(АПН).

1918 оной ноябриин 7-до Карл Маркс ба Фридрих Энгельсдэ саг зуурын хүшөөгэй нээлгын үедэ В. И. Ленин үгэ хэлэжэ байна.

ТАСС-ай фотохронико.

ЭХЭ ОРОНОЙНГОО ҮЛГЫ СОО

Баяд ноёдто дарлагдажа, лама бөөнэртэ мэхэлэгдэжэ, үгытэй ядуу ажалша зон хаан, бурханһаа хайра үршөөл гуйжа, үта харгыда үлаа баран, үлаан бургааһанда нюргаа баран, үе наһандаа һалирбашье, һанаһандаа хүрэжэ, һарбайһанаа барижа шададаггүй байһан. Үла соорхой гуталтай, орой соорхой малгайтай, үбдэг соорхой үмдэтэй, үбгэ наһан, үбшэн зэмдэг, үлэн хооһон болоходоо, таяг тулажа, таар үргэлжэ, ноёдой нохойдо борогдон, баяддай гэргэдтэ бадашуулан, аяга эдеэ гуйраншалһаар хосорхо ушар али олон болодог байһан. Эгээл тиимэ хашалангһаа, буржуйнарай гэнжэһээ богоол арадые БАГША ЛЕНИН лэ сүлөөлөө бэлэй. Тиигэжэл эрхэ сүлөөгөө олоһон арад зон одоолиье һанаһандаа хүрэжэ, һарбайһанаа барижа, һандарһанаа һэргээжэ, һайханиие бүтээжэ ороһон түүхэтэй. Үбгэ наһан бологшодые тэжээхэ, тэдхэхэ гэр байшангууд газар газарта байгуулагдаһан юм. Манай Буряад орондошье тиимэ байшангуудай байгуулагдаһаниинь мэдээжэ.

Манай үндэр наһатайшуулай, эрэмдэг бэетэй инвалидуудай интернат байшан Улаан-Үдэ хотын Лазогой нэрэмжэтэ тосхондо оршодог. Эндэ гүрэнэй гүйсэд тэдхэмжэ дээрэ 120 хүн байдагбди. Сүлөө сагаа сэнгэлиг зохидоор үнгэргэжэ, аха дүүнэр мэтэ эбтэй эетэй, энхэ тэниглэн ажаһуунабди. Эдэ бүхы тэдхэмжэһээ гадна, урдань абадаг байһан пенсиимнай арбан процентыень биднэдэ үгэжэ байдаг. Манда өөрын амбулатори, клуб, столово, бани, прачечна бии. Врач Д. С. Спадловай хүтэлбэри доро амбулаториин медицинскэ хүдэлмэрилэгшэд бэеымнай элүүрые сахин хамгаалдаг. Клубта кино гарадаг, элидхэл, хөөрэлдөөн үнгэргэгдэдэг. Баян жасатай библиотекэ бии. Үдэшэ бүхэндэ телевизор хараха аргатайбди. Мүн шатар, даам, домино наададагбди.

В. И. Ленинэй түрэһөөр түүхэтэ 100 жэлэй ойн жэлдэ 300 хүнэй һууритай шэнэ байшан баригдажа дүүргэгдэхээр хараалагданхай. Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда хүл, гараа гэмтэһэн Владимир Быковэй һамга абажа, айл болон түбхинэхэдэнь, тусгаар таһалга үгтэһэн юм. Нүхэр Быков гурбан һайхан үхибүүдээ гүрэнэй туһаламжаар хүмүүжүүлжэ, эрдэмэй замда оруулангхай. Шура басаганиинь—медучилищида, Володя Гриша хоёрынь—интернат һургуулида һурана. Һамганиинь нюдэ муутайшуулай комбинадта оёдолшоноор хүдэлдэг.

Мүн Александр, Екатерина Клаковтаниие абаад үзэе. Тэдэ хоюулан—нэгэдэхи группын инвалидууд. Тэдэндэ мүн лэ тусгаар таһалга үгэһэн, радиоприёмник, стол, стул, оро дэбдихэр, комод, диван бэлэглэһэн юм. Эдэнэр гурбан үхибүүдээ гүрэнэй туһаламжаар хүмүүжүүлжэ байна. Хүүгэдэй саадта ябана, бага хүбүүн басаган хоёрынь хүүгэдэй гэртэ хүмүүжүүлэгдэнэ. Эдэнэр пенси абадаг, инвалидай машинатай.

Георгий Ворошилов тухай мүн хэды үгэ хэлэлтэй. 1925 ондо һэн. Үншэн хэнзэ, үлбэр бэетэй хүбүүхэн хүүгэдэй байшанда оруулагдаһан байгаа. Докторнуудай анхарал оролдолгын ашаар хүл дээрээ бодоод, дали жэгүүр ургажа дэгжэһэн шэнгеэр баярлаа һааб даа. Уданшьегүй бэрхэ оёдолшон, сабхишан болоо. Багаһаа хойшо хүгжэмэй хэрэгсэл ухаалан бүтээдэг уран дархан болохо гэһэн дура хүсэлөө бэелүүлээ. Улаан-Үдын гармонь заһабарилдаг мастерскойдо һурагшаар орожо, амжалтатай дүүргээ. Мүнөө хоёр хүбүүтэй, шударгыгаар хүдэлдэг, нүхэдтөө хүндэтэй, жаргалтай ажаһуудаг.

Эхэ оронойнгоо үлгы соо иигэжэ эбтэй эетэй, золтой жаргалтай һууһандаа үнэн сэдьхэлһээ баясан байһанаа мэдүүлхэ хүсэлэнтэйб.

Б. ДЫШИНОВ,
нэгэдэхи группын инвалид.

Ленинэй хэһэн тэмдэглэл-...

...кин 1922 оной ноябриин ...нтерныи IV конгрессдэ дээ...лэһэн юм.

... Люксембург ба Ородой ...гэһэн К. Цеткинэй ном ...хэлэгдэнэ. М.-Л., 1922 он. ...ор Ородой революци ту... Люксембургын баримталһан ...ухай бэшээд, Люксембур...гые өөрын орошол бэшэг...ргаһан П. Леви гэгшын ...илган урбаһые балшыса ... байна (В. И. Ленинии ...ёлнуудай түгэс суглуул...даха том, нюур 75).

...тейн, Эдуард—Германиин социал-демократиин эгээл баруун талынхидай удамарша.

[5] Давид, Эдуард — Германиин социал-демократиин баруун талынхидай удамаршадай нэгэн.

[6] Экономическа шэнэ политика тухай хэлэгдэнэ.

[7] «Апрельскэ тезисүүд» тухай К. Цеткин бэшэнэ ёһотой.

[8] Петигрю, Ричард Франклин (1848—1926)—Американ политическэ ажал ябуулагша республиканец. Правительствын ээрхэг булимтархы политикые хэдэнтэ буруушааһан, дэлхэйн нэгэдэхи дайнда США-гай хабаадахадань дурагүй байһан юм. Хэдэн зохёол, тэрэ тоодо 1922 ондо ород хэлэн дээрэ Москвада «Хүхирһэн плутократи» гэжэ ном гаргаһан байна. «В. И. Лениндэ тэрэнэй хан даһан асуудалтай дашарамдуулан» гэжэ тэмдэглэлтэйгээр тэрэ номоо В. И. Лениндэ бэлэглээ һэн.

[9] В. И. Ленинэй секретариадһаа Л. А. Фотиевагай гар табилгатай иимэ харюу 1923 оной октябриин 22-то Р. Ф. Петигрюдэ эльгээгдэһэн юм: Хүндэтэ нүхэр Петигрю. Нүхэр Лениндэ эльгээһэн бэшэгтэтнай харюу болгон мэдээсэбэл, «Империалис Вашингтон» гэжэ номтнай ород хэлэн дээрэ үшөө оршуулагдаадүй. Ород хэлэн дээрэ гарамсаарнь эльгээхэбди. Зүгөөр «Хүхирһэн плутократи» гэжэ хоёр ном энэ бэшэгтэй хамта Танда эльгээгдэнэ.

...ЦИАЛИС ОРОНУУДТА

...ОСЛОВАКИ

...ССР хоёрой хоорондо ...ническэ харилсаа хол...гуулагдаһан жэлнүүдтэ ... 5300 комплект техническэ документаци, тэрэ тоодо промышленна капитальна барилгын 300 проект абаа. Харин Советскэ Союзда 2000 комплект техническэ документаци, тэрэ тоодо капитальна барилгада хэрэгтэй 200 проект үгтөө.

...УМЫНИ

...-Филиаши--Оршова гэжэ ...ын магистраль Румыни... гэрэлээр хангагдажа .... Замай эгээл хүшэр ...илангаяа Дунай дээрэхи түмэр ворота шадархи ГЭС-эй барилгын райондо хабсаргагшад, барилгашад бүхы хүсэ шадалаа элсүүлхэ баатай болоо. Барилгада материалнуудые таһалгаряагүйгөөр асаржа байхын тула түмэр харгын 18 станци шэнэдхэн заһабарилагдаа.

...ОНГОЛ

...ал эрхилэлгые нари...аа ехээр хуряаха, мал ...дукциин шанар һайжа...удалнууд МНР-эй ниислэл хотодо болоһон Монголой түрүү агрономуудай республиканска түрүүшын зүблөөн дээрэ зүбшэн хэлсэгдээ.

МНР-эй парти, правительствын хүтэлбэрилэгшэд зүблөөнэй хүдэлмэридэ хабаадалсаа.

...ийн Демократическа Республика. Дрезден хотодо ...н жаңууха гэр байрын барилга үргэнөөр ябуулагдана. ...н олон дабхартай гоё һайхан гэрнүүд урдаһаа ...удые шэмэглэнэ. ТАСС-ай фотохронико.

Улаан-Үдын пристаниин хүдэлмэришэд Михаил Яковлевич Константинов Валерий Матвеевич Маланов хоёр багша Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойн мүрысөөндэ оролсожо, ажалай эрхим амжалта түйлана. Эдэнэр энэ жэлэйнгээ түсэбые болзорһоонь һараар урид дүүргэһэн байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: М. Я. Константинов, В. М. Маланов.

Д. БАЛДАНОВАЙ фото.

БААТАР ЭХЭНЭР

АГАҺАА ЕРЭҺЭН ОЧЕРК

ТАЛА гээшэ хайша хайшаа хэдэн зуугаад модо газарта хабтайн тэниһэн заха хүбоогүй үргэн дайда юм гээд һанагдаха байгаа.

Теэд манай тала нютаг тиимэ үргэн уужам бэшэшье һаа, эндэмнай тала гэгдэдэг юумэл даа гээд гүнэйнхид нютагай омогорхол харуулдаг. Эндэхи нэгэ «талын эзэниие» бэдэржэ гараһан байнаб. Харгы гүбээгэй агар бэлшээриин дундуур, энгэр газарай таряалангай захаар, хотогор нуга сабшалан дээгүүр машина шуумайжал мэдэбэ. Уданшьегүй гүбээгэй хоорондохи хотогор соо түхеэрһэн хото хорёо, үбэр таладань баригдаһан бүмбэгэр сагаахан һэеы гэр харабабди. Үльгэрэй үндэр сагаан үргөөн бэшэ, юрын лэ малшанай байра. Хэнэй бууса, хэнэй байра гээшэ хаб?

— Эндэ Хорчиной Дугар байдаг— гээд газаршан Болод тодорхойлон харюусаба. — Ёһотойл эзэн хүн даа...

Газаагуурнь гуримтай сэбэр. Хото хорёогойнь араар татажархиһан һуритэй үбһэн, түгүүдтэй зелёнко болон обоо ехэ һолоомон...

Гэртэ ороодхиходо, бүхы юумэниинь эмхитэй гуримтай, Теэд дүтэ нааша хэншье байбагүй.

— Гэр барааниинь суурга, шэбхэгүй һула... Харыень бодожо хаадаг хабхалдаггүй, иимэ тэниглэн хүн лэ даа, — гээд, Болод хэлэнэ.

Газаршантаяа машинадаа һуужа, саашаа ябабабди. Уданшьегүй хуряагдаһан тариянай поли дээгүүр бэлшэһэн хонид, мүн тэдээндэ дүтэшэг морёо хүтэлһэн хонишон харагдаба.

Газаршан нүхэрни баяртайгаар миһэрээд:

— Одоол хэрэгтэй хүмнай дайралдаба даа! — гэбэ.

Нара һалхинай сараа — урашалаануудаар һиилэгдэһэн нюуртай юрын лэ наһажаал хүн. Зүгөөр нюдэдынь хёрхо хурсаар ошотоод, дан юрын бэшэ. Юумэ ажаглажа һураһан, нэгэ харасаар мэдэхэ болоһон малшан хүнэй нюдэд. Эдэ нюдэд ехэхэн юумэ ойлгуулжа үгэхэ шадитэй. Эхэ эсэгынгээ хуушан сагай хүби заяан тухай гү, али шэнэ үедэ харгыгаа олоһон тухайдаа энэ хүнэй хөөрэхэдэ нюдэдынь бүрхэгтэ орожо, ошо залигүй болоод, байн байн һоорогоо гэрэлтэжэ, наран туяа дэлгэнэ.

Иигэжэ Агын округой Гүнэйн хонишон Дугар Хорчиноватай танилсаһан байнабди. Тэрэ залан хөөрөөшэ хүн байшоо.

— Наһан соогоо мал дахаад лэ ябаа хүм даа,—гээд Хорчинова хөөрөөгөө эхилээ. Тиин түрүүшын эдээхэн үгэнүүд тэрэнэй бүхы намтарай эшэ үндэһэн болоһо дуулдаа һэн.

Дугарай эхэ эсэгэньшье ооһэд тухайдаа иигэжэ хэлэхэ һэн ха. Юундэб гэбэл, тэдэнэр ооһэдоошье мал дахаһаар саг жэлнүүдые бараһан байха юм.

Нээрээшье Хорчиновагай эжыгээ хөөрэдэг ёһоор һанан һанан хөөрэхэдэнь, тэрэнэй гэртэхинэй урдын хүшэр хүндэ байдалай зураглал тобойн гарана.

— Дугарай эсэгэ Гомбо гэгшэ үгытэй хүн һэн. Тиин гэр бүлэеэ тэжээхын тула Ононой урда бэесын баян хасагуудай мал адуулдаг байгаа. Тэрэ нэгэтэ бэлшээридэ ябатараа Ленин багшын асари ехэ тэмсэл тухай, Октябриин хубисхалай илалта тухай түрүүшынхеэ дам хүршэһоо дууһан гэхэ. Тиихэдэ сэдьхэлэйнь оёорто ямар ехэ баяр омогорхол, ямар олон һанал бодолнууд түрэһэн байгааб?! Тэрэ үедэнь Дугар хонин хүшалга соогоо хэбтээ ха юм. Теэд нялха басаганайнгаа ерээдүй сагташье малша угаа дагаха байһыень эсэгэнь яагаад мэдэхэ бэлэй даа... Тэрэ басаганайнгаа шэнэ үеын ажабайдал хаража үрдингүй наһа барашаһан байгаа.

Тиимэһээл Дугар эхин һургуулишье дүүргэхэ аргагүйдөөд, ажалай замаар эхин алхамаа хэжэ эхилһэн юм.

Дугарай арба нэгэтэйхэн ябахадань нютагтань түрүүшын ТОЗ байгуулагдаа бэлэй. Тэрэнэй эхэ Нима Дондукова һаалишан болоһо, хамтын гушаад үнеэ харууһалжа эхилээ. Дугаршье шадалайнгаа зэргээр эжыдээ хамһалсажа ороһон байгаа.

«Ажал хэжэ ябахадаа хаанашье газардахагүйш. «Ажал хэбэл ама тоһодохо» гэһэн урданай сэсэн үгэ бии юм»—гээд, эжынь басагандаа заадаг һэн ха. Эхын энэ захяа заабари залуухан Дугарай ухаан бодолдо бүхөөр хадуугдаһан юм. Тиигэжэ совет үеын түрүүшын залуу малшан хамтын ажалай эршэтэ дабхиса соогуур борогжоһон, ажалай амта танижа, бага сагын бэрхэшээлнүүдтэ атад гэхэеэ болиһон байна.

Теэд хүнэй ажабайдалдаа жиижэ ерээд ябатар элдэб хүлеэгдээгүй гай тодхор дайралдадаг ха юм даа. Юрын ажалша зоной зүрхэ үбэдхөөн нэерһэн Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай гал дүлэтэ жэлнүүд эхилшэбэ. Нютагай бүхы бүһэтэйшүүл баруун фронт зорин мордонхой. Бата һуурияа олоод, хэлбэригүйгөөр түбхинэһэн колхозно ажахыда зон дутажа, һаад түбэг ушархадаа гайхалгүй үе тохёолдоо бэлэй. Тиимэһээ нютагтаа үлэһэн зоной, илангаяа залуушуулай зүгһөө ехэ эдэбхи үүсхэл хэрэгтэй болоо һэн. Нэн түрүүн Агын талын гол баялиг болохо хонин ажалда бэрхэшээлһээ тунхарихагүй, шударгы хүнүүд хүлеэгдэжэ байгаа.

— Тиигэбэл намайе хонишон болгогты, — гэжэ колхозой хүтэлбэрилэгшэдтэ Дугарай хэлэһэн һайн дуранай үгэнүүд бусадта эхин уряа болоһон байна. Энэнэй жэшээгээр олохон һамгад, басагад хонин ажалда шэлжэн ороһон юм.

1942 ондо отара хонидые тушаажа абаһанһаа хойшо Дугар Хорчинова али тухай ехэ оролдолго гарган хүдэлөө гэлтэйб?! Үбэлэй янгинама жабарта шэмхүүлэн, хото хорёо бүлэма хүнгэрэг саһа малтан, хабарай хагсуу хара һалхи шуургантай гэмсэн, зунай аяма халуунда анган, намарай шэрүүн хура бороодо нэбтэ сохюулан ябажа, колхозойнгоо хонин һүрэгые үдхэлсөө, гүрэнөө мяха, нооһоор хангалсаа.

Нарин нооһото Забайкалиин үүлтэрэй хони бии болгохо хэрэгтэ гүнэйнхид хабаадажа, колхозойнгоо хонин һүрэгые үүлтэртэ ажахы болгожо шадаа һэн. Иимэ амжалта түйлаһанай түлөө хонин ажалай олон тоото хүдэлмэрилэгшэд гүрэнэй үндэр шангуудта хүртэһэн байгаа. Хорчиноваашье 1957 ондо Шэтын областиин Ленинэй ордёноор шагнуулха үедэ «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орден абаа бэлэй.

Үнэн зүрхэнһөө оролдоод байхада эрхим үрэ дүн түйлагдадаг ха юм даа. 1965 ондо Хорчинова түрүүшынхеэ эртын түрэлгэ амжалтатайгаар үнгэргэжэ, зуун эхэ хонин бүриин 114 хурьга абажа түлжүүлһэн, хониһоо 3 килограммһаа үлүү нооһо хайшалһан байна.

Шэнэ ехэ амжалтануудайнгаа түлөө Дугар Хорчинова 1965 ондо үшөө нэгэ шан — Ленинэй орден сээжэдээ зүүлгэлээ һэн. Хойто жэлынь Арадай ажахын түйлалтануудай выставкэдэ хабаадажа, алтан медаль, диплом болон мүнгэн шан абаа бэлэй.

— Юрын хүнэй ажалые парти, правительствынгаа иимэ үндэрөөр сэгнэжэ байһан урмандань бүри һайнаар хүдэлхэ хүсэл түрэдэг, — гээд Хорчиновагай нюулта, гоёолтогүйгөөр хөөрэхые шагнажа һуухадааа, энэ хүн зориһон замһаа ябашье хадуурхагүй ха даа гэжэ һанахаар байба.

Дугар Хорчинова һүүлэй жэлнүүдтэ эрхим дүнгүүдые түйлаһан байна. Нёдондо түлгэ хонидойнгоо толгой бүриһөө 3 килограмм 800 грамм нооһо хайшалаа. Энэнь уялгаһаа 900 граммаар үлүү ехэ байха юм. Мүн энэ жэл хонин бүриһөө 3 килограмм 300 грамм нооһо хайшалха даабаритай аад, 4 килограмм 106 грамм хайшалжа, түсэбөө 124,5 процент дүүргэһэн, гүрэндэ 612 килограмм нооһо түсэбһөө гадуур тушааһан байна.

Иигэжэ Гүнэйн XIX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой 23 мянга гаран нарин нооһотой хонидые багтааһан тала гүбээнүүдые «баян тала» гэжэ нэрлэнгүй яахаб?! Эдэ олон хонин һүрэгүүдые хаража, үдхэжэ байһан зониие талын эзэдтэ тоолонгүй аргагүйл. Тиихэдэ Ленинэй захяа дүүргэн, багшын дүрэтэй орден зүүжэ ябаһан, ажалай алтан жолоое алдангүй бүхөөр бариһан Дугар Хорчиновае ажал хэрэгээрээ ёһотой баатар, баян талын эзэн гэжэ нэрлэхэл ёһоороо нэрлэхээр байнал!

А. ЖАМБАЛОН.

80 ЖЭЛ СОО ЭРДЭМЭЙ ХАРГЫГААР...

Мүнөөдэр манай республикын, Усть-Ордын, Агын национальна округой олонинтэ болбол ахамад эрдэмтэ, уран зохёолшо, үндэһэн соёл болбосоролой габьяата ажал ябуулагша Сергей Петрович Балдаевай түрэһөөр 80 жэлэй, арадтаа туһатай ажал хэжэ захалһанһаань хойшо 60 жэлэй ойе үргэнөөр тэмдэглэжэ байна.

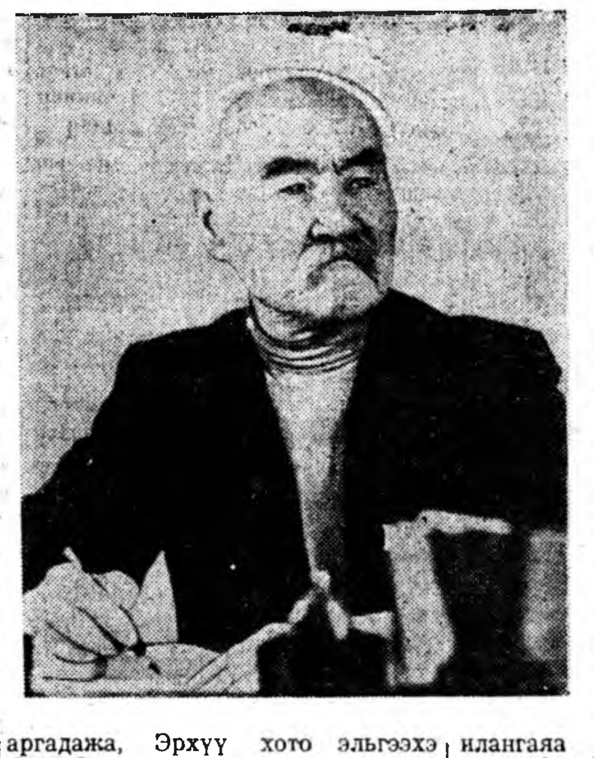

Эрдэмэй харгы орёо, эсэстэнь хүрөө гэжэ байдаггүй. Гэбэшье хүн хүнэй хуби заяан гээшэ олон янзаар тохёолдодог. Зарим нэгэн залуугаар дабаанай оройдо гаража, холые харан шэглэдэг, нүгөөдэнь бүхы наһаараа байра дээрээ эрьелдэ эрьелдэһээр үнгэрдэг, гурбадахинь «яаралгүй шамдуухан» эрдэниин шулуу суглуулһаар, хүсэһэн һаналаа бэелүүлдэг г.м.

Ная наһа хүрэшөөд, эршэмтэйгээр мүнөө ажаллажа байһан С. П. Балдаевай наһанай байдалые хараад үзэхэдэ, дэн бэлэхэнээр ябажа, эрдэмэй дабаанай оройдо гараһан хүн гэжэ хэлэмээр бэшэ. Эрдэмтын наһанда элдэб янзын бэрхэшээлнүүдшье тохёолдоо, эрмэлзэлтэ һайтай эмээлтэ морин, эрхим эрын гаталха намаг налшануудшье дайралдаа... Теэд Сергей Петрович нэгэтэшье тэдэнэй урда юун тунхарижа, урмаа хухараад, уруугаа хараад байжа үгөөгүй, «үнэн бэеэ бэелжэ, үнэгэн малгайгаа үмдөөд», тэмсэлэй хүшэр хаанаб гэжэ оролсодог һэн, илалтын баяр амандаа зуугаад, урагшаа түргэн дабшадаг һэн.

Наян наһанайнь жаргал гээшэ энэл даа, намтарһаань хэдыхэн үйлэ хэрэг, баримтануудые һануулая!

* * *

С. П. Балдаев Эрхүүгэй областиин Боохоной аймагай Хохорск (Абгайтан) гэжэ тосхондо 1889 ондо түрэһэн юм. Эсэгын зургаан хүбүүдэй хоёрдохи хүбүүн болохо Сергей 1899 ондо Хохорскын эхин һургуулида ороод, тэрэнээ 1903 ондо дүүргэбэ. Тэрэ жэлдээ Боохонай хоёр классай училищида оробо. 1905 ондо тэрэ училищаяа эрхим түгэсөөд, саашаа һураха ехэ дуратай байба. Теэд эсэгэнь аргадажа, Эрхүү хото эльгээхэ болгобо.

1905 онһоо 1909 он болотор Эрхүүгэй багшанарай семинарта һураба. Эндэ һуража байха үедөө, илангаяа зунай амаралтын үедэ С. П. Балдаев арадай аман зохёолнуудые болон бөөгэй элдэб дурдалгануудые суглуулха түрүүшын һэдэлгэнүүдые хээ һэн. Юрэ хэлсэхэдэ, манай юбиляр бага балшар наһанһаа хойшо арадай дуун, үльгэр, түүхэ, онтохон, бөөгэй дурдалгын һүнгэ соо хүмүүжэһэн, һонор, һүбэлгэн һэн туладаа олыень бүхы наһан соогоо сээжэлдэжэ абаһан, тэдээндээ үнэн зүрхэнһөө дурлаһан юм. Хүгшэн эхэ, эсэгэнь, түрэһэн эхэ, эсэгэнь, абга, нагсанарынь болон бэшэ бэшэ түрэлнүүдынь нютаг дээрээ суутай дуушад, үльгэршэд, түүхэшэд, юрөөлшэд, зураашад, бөөнэр байһан юм. Тэдэнэй дунда илангаяа Роман Алсаев (абгань) гэжэ үльгэршэн илгардаг байгаа. Абгынгаа үльгэрнүүдһээ «Гэсэр», «Алтан Дуурай мэргэн», «Шүрмэһэн бүхэ», «Хара шулуун батаар», «Шандаабал мэргэн», «Баян хуурай хаан», «Ошор богдо хаан» гэдэгүүдыень хадуужа абаһан юм.

Энэ үедэ Эрхүүгэй багшанарай семинарта һуража байһан буряад студентнүүд түрүүшын гар бэшэлгын пьесэнүүдые бэшэжэ захалаа һэн. 1908 ондо эгээл түрүүшын үндэһэн хэлбэрэй «Үхэл» гэжэ зүжэг Д. А. Абашеев бэшэжэ табиба. Тэрэнэй удаа 1909 ондо С. П. Балдаевай бэшэһэн «Цырен малша» гэжэ зүжэг табигдаа һэн. Хойшодоошье С. П. Балдаев пьесэ бэшэлгээ хаяагүй, үргэлжэлүүлһэн, илангаяа хорёод ондо олон пьесэ бэшэһэн, 1926 онһоо хойшо Уран зохёолшодой союзай гэшүүн болоһон байна. Тиимэһээ С. П. Балдаевые үндэһэн буряад драматургиин үндэһэ һуури табилсагшадай нэгэн гэжэ тоолохо зэргэтэй.

Студентнэрэй революционно үйлэдэ хабаатай гэжэ һэжэгтэ ороод, 1909 ондо С. П. Балдаев семинарһаа гаргагдаба. Тэрэ гэһээр 1923 он болотор Эрхүүгэй областиин элдэб буряад нютагуудаар багшаар ажаллаба.

Эрхүүдэ һуража, удаань ажаллажа байхадаа С. П. Балдаев элитэ ородой эрдэмтэд—хизаар ороноо шэнжэлэгшэдтэй дүтэ танилсаһан, тэдэнһээ нилээд ехэ юумэ ойлгожо абаһан, өөрөөшье тэдэнэй ажалда туһалалсаһан байха юм. Эрхүүгэй хизаар ороноо шэнжэлэгшэд М. А. Кроль, М. П. Овчинников гэгшэдэй даабаряар арадай аман зохёолой-этнографическа материалнуудые суглуулаа. Ольхондо багшалжа байхадань профессор Б. Э. Петри ерээ. Үльгэр, түүхэ, бөөгэй дурдалга, арадай абари, зан, байдалай тухай баримтануудые суглуулхадань тэрээндэ тон ехэ туһаламжа үзүүлһэн юм. Буряадай эрдэмтэд М. Н. Хангалов Ц. Ж. Жамцарано хоёртой танил байһан, тэдэнэй ударидалгаар арадай аман зохёолнуудые суглуулаа.

1923 ондо Буряадай автономито республика тогтобо. С. П. Балдаев Улаан-Үдэ хото нүүжэ ерэбэ. 1927 он болотор Улаан-Үдын 8-дахи һургуулиин, һүүлээрнь Буряадай эхин (1926 онһоо 7 кл.) һургуулиин директорээр ажаллаа. Улаан-Үдэдэ ганса багшынгаа ажал хараад ябаа бэшэ. Ерэһэнһээ хойшо Буряадай эрдэмэй хүреэлэнтэй нягта холбоо байгуулһан, тэрэнэй ударидалга доро ажаллаһан юм. Ганса бэшэ эрдэмэй командировкоор хүдөө гаража, үбгэд, хүгшэдһөө үльгэр, түүхэ бэшэжэ абана.

1927 ондо Буряадай эрдэмэй хүреэлэн С. П. Балдаевые СССР-эй ЦИК-гай дэргэдэхи Зүүн зүгэй арадуудай соёл болбосоролой институтда һурахын, мэргэжэлээ дээшэлүүлхын түлөө эльгээбэ. Энэ институтдаа хоёр жэл амжалтатайгаар һураһанай һүүлдэ 1929 ондо аспирантурада орожо, үшөө хоёр жэлдэ Москва хотодо һураад, Улаан-Үдэеэ бусажа, 1931 оной октябриин 1-һээ Соёлой институдай (эрдэмэй хүреэлэн) хүдэлмэрилэгшэ болобо.

С. П. Балдаевай Москвада үнгэргэһэн дүрбэн жэл үе наһанайнь байдалда хэмжүүргүй ехэ нүлөө үгэһэн юм. Ю. Соколов, У. Факт, Д. Глебов гэһэн суута профессорнүүдтэ һурахаһаа гадна, олон уран зохёолшодтой танилсаа: Серафимович, Вересаев, Биль-Белоцерковский г.м. Эдэ һуралсалайнгаа жэлнүүдэй үедэ институдай командировкоор хэдэ дахин нютагаа ерэжэ, арадай аман зохёолоор, этнографиин талаар ехэ материалнуудые суглуулһан, тэдэнэйгээ үндэһөөр түрүүшынгээ эрдэм шэнжэлгын хүдэлмэринүүдые бэшэһэн юм.

Улаан-Үдын Соёлой институтда ороһоор С. П. Балдаев улам эршэмтэйгээр, улам гүнзэгыгөөр ажалаа үргэлжэлүүлбэ. 1930—40 онуудаар бүхы буряад нютагуудаар командировко, экспедицидэ ябажа, угаа ехэ коллекци суглуулаа. Мүнөө өөрэйнь архивта байһан материалнуудай зарим тэдые тоолохо болоо һаа: 100 гаран томо үльгэрнүүд, 100 гаран онтохонууд, 6000-аад оньһон үгэнүүд, 15000 дуунууд, 5000 таабаринууд, тоологдошогүй олон юрөөл, хараал, домог, түүхэ, газар, уһанай нэрэнүүд, арадай зүн, ёһо, абари заншал тухай мэдээнүүд болоно. Архив соонь бөөгэй дурдалга, хэрэг ёһолол онсо һуури эзэлнэ. Эдэ материалнуудынь хэдэн арбаад томонууд хабтаһануud соо хадагалаатай.

Этнографиин талаар суглуулһан эд, зөөри, хэрэгсэлнүүдынь Улаан-Үдын, Шэтын, Эрхүүгэй, Москвагай, Ленинградай музейнүүдтэ бүхэли таһаг болгон табигданхай байдаг.

Ангарын эрьеһээ Агын талануud хүрэтэр, Захааминай һарьдагуудһаа Зүлхэ мүрэн туласа һууһан үргэн ниитэ буряад зон соо сагаан толгойтой болоһон суута суглуулагшые мэдэхэгүй, хүн байха аал? Халуунние—халуун, хүйтэнние—хүйтэн гэхэгүй, арадайл юумэ гээ һаа амарха, һуухаяа, эсэхэ сусахаяа мэдэхэгүй, унаһан малгайгаа абаха сүлөөгүйгөөр бүхы наһаараа суглуулжа, С. П. Балдаев хэды шэнээн арадайнгаа сэдьхэлэй баялигые үмхирхэ, гээгдэхэһээнь абарааб? Саг жэлэй ошохо бүри арадай соёл болбосорол дээшэлжэ, профессиональна искусство, литература тэрэнэй байдалда гүнзэгыгөөр нэбтэрэн ороно. Үдэрһөө үдэртэ үльгэршэ, түүхэшэ үбгэд, хүгшэд үсөөржэл байна. Хуушанай байдалай хэбээрээ байхада суглуулжа захалһан ахамад эрдэмтэ тэрэ үеын байдал, арадай һонирходог, түүхэдэ хэрэгтэй зүйлнүүдэй гол талые М. Н. Хангалов, Ц. Ж. Жамцараногой һүүлээр аржытар саарһан дээрэ гаргаһан байна. Балдаевай хуудаһанууд сооһоо хэдэн үеын бэлиг ехэтэ арадай дуушад, үльгэршэд, түүхэшэд амидыран бодоод, өөрынгөө хоолойгоор хэлэжэ, дуулажа, бөөлэжэ байһан шэнги. Энэ юунэй сэнтэй ажал гээшэб? Балдаевай суглуулбари—хэтэдэ мартагдашагүй буряад арадай мүнхэ дурасхаал!

С. П. Балдаев дайнай һүүлээр дүрбэ-табан жэлэй туршада Ленинград хотодо байжа, этнографиин институтда ажал хээ. Бусажа ерээд, багшын институтда ойрохон зуура хүдэлжэ байтараа, 1958 онһоо хойшо дахин Буряадай Соёлой институтда (БКНИИ. БИОН) ороод, мүнөөшье тэндээ ажаллаһаар зандаа, 1964 ондо (75 наһатайдаа) кандидатска диссертациияа хамгаалаа.

С. П. Балдаевай суглуулбариин жаса соо гансал арадһаа бэшэжэ абаһан зохёолнууд, зүйлнүүд мэдээнүүд бии бэшэ, харин өөрынь бэшэһэн эрдэм шэнжэлэлгэнүүд үсөөн бэшэ бии юм. Арадай аман зохёолой элдэб аймагуудые, бөө шажанай удха узуурые, арадай байдал, жама ёһые, арадай түүхэ, соёл болбосорол, гэгээрэл, уран зохёолые шэнжэлһэн эрдэмэй хүдэлмэринүүдынь үргэн дэлгэр баримтануудай үндэһөөр бэшэгдэнхэй.

С. П. Балдаевай суглуулбариин эхэнхи хубинь мүнөө хүрэтэрөө хэблэлдэ гараадүй. Юрэ хэлсэхэдэ, хүдэлмэринүүдынь һүүлэй арбаад жэлдэ, Буряадай эрдэм шэнжэлэлгын институтда ороһоорнь, эршэмтэйгээр хэблэгдэжэ захалаа. Энэ һүүлшын жэлнүүдтэ С. П. Балдаев арбаад номуудые гаргаа. Тэдээн соонь дуунай хоёр боти, үльгэрнүүд, буряад аман зохёолой түүбэри, шэлэгдэмэл зохёолнууд, өөрэйнь шэнжэлэлгын хүдэлмэринүүд гэхэ мэтэ бии. Мүнөө номой хэблэлдэ гурбан номуудынь бэлдэгдэжэ байна. Тэдэнэй нэгэниинь Москва хотодо гараха юм.

Эршэмтэйгээр мүнөө ажаллажа, гар бэшэлгынгээ хүдэлмэринүүдые хэблэлдэ бэлдэжэ байһан ахамад эрдэмтэ С. П. Балдаеваа 80 наһанайнь ойгоор амаршалаад, үшөө олон жэлдэ арадтаа ашатай ажал хэжэ, энхэ мэндэ ябахыень юрөөе!

Гунгаа ТУДЕНОВ,
хэлэ бэшэгэй эрдэмэй кандидат.

ТААРУУ ХУБСАҺАН—БЭЕЫН ШЭМЭГ

Город болон хүдөө нют... хүн зоной захилаар хубс... шодой гурбан үдэрэй ... Улаан-Үдэдэ боложо ... Хубсаһа эсхэгшэд, арад... ажаһуудалай эрилтэ ха... комбинадуудай цехүүдэй ш... нигууд бүхы аймагуудһаа... сугларааа. 1970 ондо рес... кынгаа хүн зониие мүнөө... гоё һайхан хубсаһаар ха... тухай асуудалые зүбшэн ... һэн, дүй дүршэлөө анда... байна.

Захааминай, Прибайка... Бэшүүрэй, Хяагтын, Ту... Кабанскын болон бусад ай... дай хубсаһа оёгшод эл... заар эсхэжэ, бүтээһэн х... нуудаа олоной үзэмжэдэ ... Илангаяа Кабанскын айма... эндэ шалгараа. Гоё һайх... хээтэй 32 ондо ондоо зүйл... саһануудые харуулжа, ... хүнүүдэй дура ехэтэ ... байха юм.

Мүн баһа городоймнай ... 2-дохи ательенүүдэй ура... тан угалза һайхан гоё... эрэшүүлэйшье, эхэнэрнүү... үмдэхэ хубсаһануудые хү... тагуудһаа ерэһэн айлшад... руулжа баясуулба. Жэша... 1-дэхи ательегэй эсхэгшэ... Данжеевагай уран гараа ... бүтээһэн буряад шэнжэ... тайгаар оёгдоһон, энгэр за... хээлэжэ угалзатуулһан с... шэтэй тэрлиг, 1-дэхи ате... эсхэгшэ А. Ф. Гаськоваг... гай арһаар хэһэн захата... таладаа сагаан мүнгөөр ... хээ угалзатай пальто энд... ларагшадай анхарал ехэ... ба.

Б-Н. НАМДЫ...

ХИЛЫН СААНАҺАА

БҮХЫ ДЭЛХЭЙ ДЭЭРЭХИ ЭБ НАЙРАМДАЛАЙ АША ТУҺАДА

ХАРТУМ. (ТАСС). Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Советэй президиум эндэ хүдэлмэреэ дүүргээ. Мүнөө үе сагай гол шухала асуудалнуудта эб найрамдалай тала баригшадай ямараар хандадаг байһые харуулһан документнүүд түгэсхэлэй пленарна заседани дээрэнь баталан абтаһан байна.

Вьетнамай асуудалда сессидэ хабаадагшад ехэ анхарал хандуулаа. Вьетнам тушаа тэдэнэй баталан абаһан ябуулгын ба мэдүүлгын ёһоор, Вьетнамһаа американ болон бусад сэрэгүүдые гаргаха, Вьетнам тушаа уласхоорондын шэнэ түлөөлэлгэ ехэтэй конференци зарлаха, вьетнам арадта туһаламжа үзүүлхэ мүнгэ зөөри суглуулгын кампани үнгэргэхэ, тэрэшэлэн американ сэрэгэйхидэй гэмтэ ябуулгануудые мүрдэхэ талаар уласхоорондын комисси Вьетнам эльгээхэ гэжэ хараалагдана. «Бүхы дэлхэйн хүнүүд Сонгмида, тулижа зобожо байһан энэ ороной бусад нютагуудта американ эзэрхэг түримхэйшүүлэй гаргадаг зэрлиг аашануудые ехээр буруушаагаа» гээд Вьетнамда американ сэрэгэйхидэй хэдэг гэмтэ ябуулганууд тухай ВСМ-эй тусхай мэдүүлгэ соо хэлэгдэнэ.

Дүтын Зүүн зүгтэхи байдалтай холбоотой асуудалнууд ВСМ-эй президиумэй хүдэлмэридэ шухала һуури эзэлһэн байна. Араб арадуудай тэмсэл бүхы дэлхэйн эб найрамдалда дуратай ба сүлөөтэ хүсэнүүдээр дэмжэгдэнэ, тэдэнэй түрүү зэргэдэ Советскэ Союз, бусад социалис оронууд жагсана гээд Дүтын Зүүн зүг тушаа ВСМ-эй президиумэй хэһэн мэдүүлгэ соо онсолон тэмдэглэгдэнхэй. Эзэмдэгдэһэн бүхы газар нютагуудһаа сэрэгүүдээ гаргахыень Израилиие баадхахын тулада хүсэлэл оролдолгоёо нэгэдүүлхыень империалис эзэрхэг түримхэй ябуулгада эсэргүүсэгшэдые ВСМ-эй президиум бултыень уряалаа.

Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Совет хадаа расизмые ба шэнэ түхэлэй колониализмые эрид шангаар буруушаагаа, национальна бэеэ даанхай байдалайнгаа түлөө Анголые Мозамбигай, Гвинейн (Бисау), Зимбабвиин, Урда Африкын ба Намибиин арадуудай хэжэ байһан тэмсэлые дэмжээ. 1971 ониие расизмда ба расова илгаа гаргалгада эсэргүү тэмсэлэй уласхоорондын жэл гэжэ соносхохо тухай ООН-ой Генеральна секретариадай гаргаһан шиидхэбэриие ВСМ дэмжээ.

В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойе һайндэрлэлгэдэ бэлдэхэ асуудалнуудые зүбшэн хэлсэлгэдэ сессидэ хабаадагшад тусгаар анхарал хандуулаа. Энэ түүхэтэ үдэрые һайндэрлэлгэдэ эдэбхитэйгээр хабаадалсахыень эб найрамдал хамгаалха бүхы национальна комитедүүдтэ ВСМ-эй президиум дурадхаа.

Европодохи аюулгүй байдалай ба харилсаа холбооной түлөө ниитэевропын конференци ноябриин һүүлдэ ба декабриин эхиндэ Венэдэ болоһон байна. Тэрэнэй шиидхэбэринүүд Европын аюулгүй байдалай ба буу зэбсэг хуряалгын асуудалнуудай талаар резолюцинууд ба һанамжа дурадхалнууд соонь дэмжэгдэһэн байна.

ВСМ-эй һайшааһан бусад документнүүд соо Лаос, Камбоджо, Корей ба Японодо тохёолдоһон байдалтай холбоотой һанамжа дурадхалнууд, Окинава тухай тусхай резолюци, Латиин Америкэ тушаа резолюци бии.

ООН-ой Генеральна Ассамблейн резолюцинууд

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Замбуулинай дайдые амгалан зорилгоор хэрэглэлгээр уласхоорондын харилсаа холбоо байгуулха тухай хэдэ хэдэн резолюцинуудые ООН-ой Генеральна Ассамблей декабриин 16-да баталан абаа. Замбуулинай дайда гэдэг ойлгомжые тодорхойлолгодо хамаатай асуудалнуудые, тэрэшэлэн замбуунай дайдые ба юртэмсэ огторгойн бодосуудые хэрэглэлгэтэй холбоотой асуудалнуудые саашаданъ шэнжэлхыень замбуулинай дайдые амгалан ёһоор хэрэглэхэ талаар комитедтэ Ассамблей резолюцинуудайнгаа нэгэн соо дурадхаһан байна.

Буу зэбсэг бүгэдэ ниитээрээ, хүсэдөөр хуряаха тухай асуудалда хамаатай хэдэн резолюци Ассамблейн декабриин 16-най үдэшын заседани дээрэ баталан абтаһан байна. Тусхайлбал, буу зэбсэг хуряаха талаар комитедэй состав тухай үгэеэ ойлголсолго туйлагдаһан байна. Генеральна Ассамблей хадаа комитедэй найман шэнэ гэшүүниие амаршалаа, тэдэнэй хүдэлмэридэ саашадаа туһаламжа үзүүлхыень Генеральна секретариие гуйгаа. Энэ резолюциие СССР-эй делегаци дэмжэһэн байна.

Далай ба океануудай оёорто ядерна зэбсэг ба хүн зониие олоор усадхаха бусад түхэлэй зэбсэгүүдые байрлуулгые хорихо тухай договорой проектын мүнөөнэй сесси дээрэ табигдахаяа байһые Ассамблей нүгөөдэ резолюци соогоо һайшаагаа.

Панамадахи үймөөн дарагдаа

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Панамада болоһон урбалтада эсэргүү ябуулга хэгдээ гээд АП агентствын корреспондент Панама городһоо мэдээсэнэ.

Бригадна генерал Омар Торрихос национальна гвардиин таба мянган тоото корпусой олонхидоор дэмжэгдэн, ниислэлдэ бусажа ерээд, ороной зэбсэгтэ хүсэнүүдые өөрынгөө хиналта доро абаа. Үймөө хэгшэд ~~арестовалагдажа~~, суудтэ үгтөө.

СССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ СЕССИ ТУХАЙ ХАРИИН ХЭБЛЭЛ ИИГЭЖЭ БЭШЭНЭ

БЕРЛИН. (ТАСС). СССР-эй Верховно Соведэй сессиин хүдэлмэриин хойноһоо ГДР-эй хэблэл ехэ анхаралтайгаар ажаглан харана. «Нойес Дойчланд», «Берлинер цайтунг» ба бусад газетэнүүд СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо, СССР-эй Госпланай түрүүлэгшэ депутат Н. К. Байбаковой, СССР-эй финансын министр депутат В. Ф. Гарбузовай элидхэлнүүдэй удхые толилоо.

«Техническэ дэбжэлтэ ба арад зоной байдалай һайжаралга» гэһэн гаршагтайгаар сесси тухай материалнуудые «Нойес Дойчланд» толилһон байна. СССР-эй арадай ажахын амжалтатайгаар хүгжэһэн тухай гэршэлжэ үгэһэн бодото мэдээнүүдые газетэ дурдаа. Национальна доходой ба промышленна үйлэдбэриин ургалта СССР-эй арадай ажахын шууд сэхээр хүгжэжэ байһан тухай гэршэлжэ үгэнэ гээд «Нойес Дойчланд» газетэ бэшэнэ.

УЛААН-БААТАР. (ТАСС). Совет гүрэнэй экономикын ургалта, ажалшадай байдалай һайжаралга тухай СССР-эй Верховно Соведэй сесси дээрэ элидхэлшэдэй дурдаһан тоонууд мүнөөнэй табан жэл гол даалгабаринуудаараа амжалтатайгаар дүүргэгдэнэ гэжэ, гэршэлжэ үгэнэ гээд СССР-эй Верховно Соведэй VII сессиин Москвада нээгдэһэн тухай мэдээсэл соогоо Улаан-Баатарай радио дамжуулна.

Промышленность ба хүдөө ажахые хүгжөөлгэдэ, тэрэшэлэн наука ба культурын талаар энэ жэлдэ Советскэ Союзай туйлаһан асари ехэ амжалтануудые тэмдэглэхэдээ, «Ленинскэ парти түрүүтэй совет арадшэн зориггойгоор ажаллажа ба тэмсэжэ, коммунизм байгуулгын баатарлиг түүхэдэ үшөө нэгэ гайхамшагта хуудаһа нээгээ» гээд Улаан-Баатарай радио тусхай тайлбари соогоо заана.

Табан жэлэй табадахи жэлэй СССР-эй Гүрэнэй түсэб ба бюджедэй проектнүүд социалис байгуулалтын угаа ехэ зохёон байгуулхы хүсэ шадалые, экономикые хүгжөөхэ ажалшадай байдалые һайжаруулха, Совет гүрэнэй өөрыгөө хамгаалха шадабариие бэхижүүлхэ гэжэ совет арадай ба тэрэнэй Коммунис партиин хүсэд шиидэнги байһые үнэмшэстэйгөөр дахяад харуулна гээд Улаан-Баатарай радио тэмдэглэнэ.

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). СССР-эй Верховно Соведэй долоодохи сессиин үзэмжэдэ табигдаһан СССР-эй арадай ажахые 1970 ондо хүгжөөхэ ба СССР-эй 1970 оной Гүрэнэй бюджет тухай асуудалнуудта американ хэблэл ба агентствэнүүд ехэ анхарал хандуулна.

Үйлэдбэриин хэрэгсэлнүүдые гаргадаг һалбаринуудай продукцитай жэшэхэ болоо һаа, арадай хэрэглэлэй эд бараа гаргалгын бүри түргэнөөр ургажа байһан тухай СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо, СССР-эй Госпланай түрүүлэгшэ Н. К. Байбаковой хэлэһэн үгэнүүдые ЮПИ агентствын Москвагай корреспондент тусгаар онсолон тэмдэглэһэн байна.

Хүнгэн автомобильнуудые худалдалга 1970 ондо 40 гаран процентээр олон болгохо гэжэ арадай ажахые хүгжөөхэ Гүрэнэй түсэбөөр хараалагдаһые АП агентство тэмдэглэнэ. Ерэхэ жэлдэ гэр байрын бүри олоор баригдаха тухай, 1970 ондо городой зоной байрын талмайгаар хангагдасын хүн бүхэндэ абажа үзэбэл, 10,9 дүрбэлжэн метр болохо байһан тухай Н. К. Байбаковой хэлэһэн үгэнүүдые агентствын корреспондент тусгаар онсолон тэмдэглэнэ.

БУДАПЕШТ. (ТАСС). СССР-эй Верховно Соведэй сессиин материалнууд хэблэлэй хуудаһануудта гол һууринуудай нэгые эзэлнэ, Арадай ажахые хүгжөөхэ Гүрэнэй түсэб ба Гүрэнэй бюджет тухай элидхэлнүүдэй дэлгэрэнгы удхые газетэнүүд толилходоо, совет экономикын хүгжэлтын гол шэглэлнүүдые харуулһан үгэнүүдые тусгаарлана.

Ерэхэ жэлэй түсэб ба бюджет СССР-эй Верховно Соведэй үзэмжэдэ табигдаа. Энэ хадаа Соведүүдэй ороной түгэлдэр хүсэтэй байһан ба экономикые шэнэдхэлгын урмашалтай байһан тухай гэршэлжэ үгэнэ гээд «Непсабалшаг» газетэ бэшэнэ.

СССР-эй арадай ажахын һүүлшын дүрбэн жэлэй турша соо туйлаһан амжалтанууд табан жэлэй талаар КПСС-эй XXIII съездын Директивэнүүдэй амжалтатайгаар дүүргэгдэжэ байһые гэршэлэн харуулна гээд газетэ онсолон тэмдэглэнэ.

ТОКИО. (ТАСС). СССР-эй Верховно Соведэй долоодохи сессиин хүдэлмэридэ Японой бүхы түбэй газетэнүүд ехэ анхарал хандуулна. СССР-эй арадай ажахые 1970 ондо хүгжөөхэ Гүрэнэй түсэб тухай СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо, СССР-эй Госпланай түрүүлэгшэ Н. К. Байбаковой, СССР-эй 1970 оной Гүрэнэй бюджет ба СССР-эй 1968 оной Гүрэнэй бюджедэй гүйсэдхэл тухай СССР-эй финансын министр В. Ф. Гарбузовай элидхэлнүүдэй удхануудые ТАСС-ай мэдээсэлнүүдтэ үндэһэлэн газетэнүүд түрүүшынгээ хуудаһануудта толилһон байна. Мүн СССР-эй Верховно Соведэй хүдэлмэри тухай мэдээсэлнүүд, тайлбаринууд толилогдоо.

СССР-эй Верховно Соведэй сессиин хүдэлмэри тухай тайлбари соогоо «Асахи» газетэ иигэжэ бэшэнэ. Арадай байдал һайжаруулха урдын шэглэл ойрын жэлнүүдтэ үргэлжэлүүлхэ гэжэ СССР-эй баримталдаг гол хараа бодолые 1970 оной Гүрэнэй бюджет ба арадай ажахые хүгжөөхэ түсэбэй проектнүүдһээ харагдана. Национальна обороны гаргашанууд ойролоол 200 миллион түхэригөөр нэмээгдээ гээд газетэ тэмдэглэнэ.

ПРАГА. (ТАСС). СССР-эй Верховно Соведэй сессиин Москвада нээгдэһэн тухай мэдээсэлнүүд Прагын декабриин 17-ой газетэнүүдэй гол һониннуудай нэгэн болоно. «Экономическа зоримгой хараа түсэбүүд» гэһэн гаршагтайгаар сесси тухай мэдээсэлые «Руде право» газетэ толилоо.

Арадай ажахые хүгжөөхэ Гүрэнэй түсэб тухай элидхэлэй дэлгэрэнгы удхые толилходоо, совет ажалшадай байдалые ерэхэ жэлдэ саашадань һайжаруулха тухай, гэр байра барилгые үргэдхэхэ тухай мэдээнүүдые «Праце» газетэ тусгаар илгаруулжа толилоо.

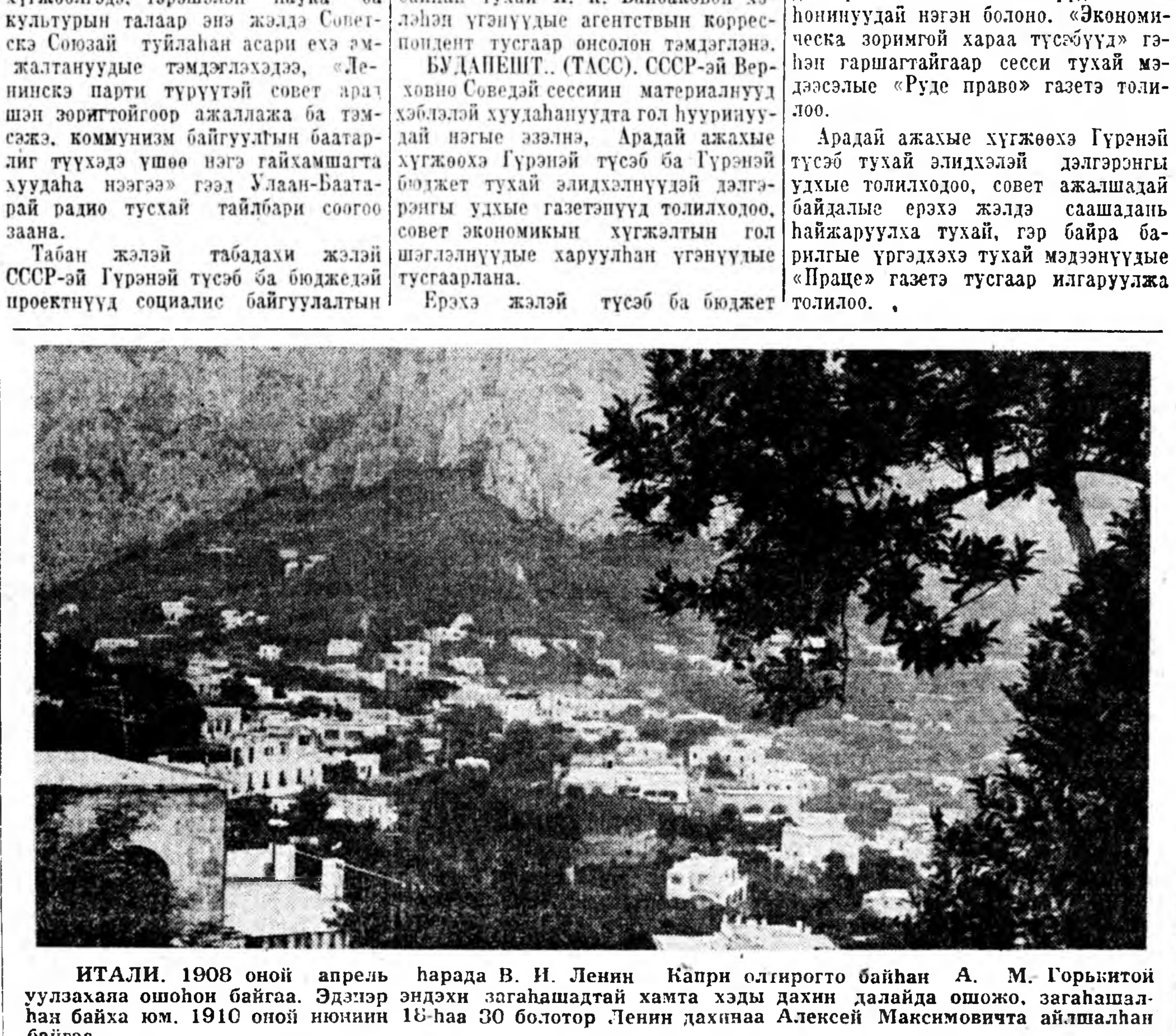

ИТАЛИ. 1908 оной апрель һарада В. И. Ленин Капри олтирогто байһан А. М. Горькитой уулзахала ошоһон байгаа. Эдэнэр эндэхи загаһашадтай хамта хэды дахин далайда ошожо, загаһашалһан байха юм. 1910 оной июнин 18-һаа 30 болотор Ленин дахинаа Алексей Максимовичта айлшалһан байгаа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Капри олтирогой түхэл. ТАСС-ай фотохроника.

СПОРТ — Спорт — СПОР...

ҮБЭЛЭЙ НААДАНАЙ МҮРЫСӨӨ...

Саһан дуулгаа нэмэрһэн Саян уулануудай дун сагаан мундарганууд үглөөнэй сэлмэг дуулим агаарта бүришье һүртэйгөөр харагдадаг болсбо. Иимэ гагалюун уларилтай, шэмэрүүн жабартай үглөөгүүр тунга сагаан «хибис» дээгүүр санын хурдые туршан, хадын боори ташалангуудаар гүйлгэхэдэ ямар гоё, сэнгүүн гээшэб!

Елүүр мүльһэн талмай дээрэ конькигаар урилдыт. Тахир модон тулгуур бариад, бүмбэгэ туужа хоккей наадыт. Алиниинышье спортын гоё һайхан наадан ха юм. Шадабари ёһол хэрэгтэй. Шандааһа тамираа шангадхахаш. Элүүр энхэ байдалдамнай туһатай—иимэ сэнгүүн, сэбэр наадануудай мүрысөөнүүдээр Түнхэнэй аймагай залуушуул спортын үбэлэй хаһые эхилбэ.

Эхилэлтын энэ мүрысөөндэ санашад, конькишад, хоккеистнүүдэй арбан командын 177 спортсмен хабаадаһан байна. Басагад, хүбүүдэй командануудай хоорондо болоһон санын эстафетнэ урилдаан тон һонирхолтойгоор үнгэрөө. Эндэ Горхоной, Хэрэнэй дунда, интернат-һургуулиин команданууд түрүү һуури эзэлхын түлөө үсэд шангаар тэмсэбэд. Эсэсэй дүнгөөр басагад—санашадай дундаһаа горхонойхид түрүүлбэ. Хоёрдохи һуурида—Хэрэнэй дунда һургуулиин команда, гурбадахинень—интернат-һургуулиинхид эзэлһэн байна.

Конькигаар хоёр янзын мүрысөөндэ интернат-һургу... һурагшад Аня Пермякова... гэдэхи, Валя Холудорова... ёрдохи һуури эзэлээ. Уда... һуурида Хэрэнэй һургу... һурагша Люба Базарова... раа. 500—1200 метрэй ... конькиин хурдые турша... Иван Ганжеев түрү... удаань Саша Саранцев... Эдэнэр хоюулан интерна... гуулиин командаһаа юм. ...нэй дунда һургуулиин В... Воробьев гурбадахи һу... гараба. 5000 метрэй ури... да интернат-һургуулиин ... сыма Хальгаева (28 мину... секунда) түрүүлээ. Энэ ... 28 минута 45 секунда со... талһан Таня Сизых (Гор... һургуули) хоёрдохи ... эзэлбэ. Хэрэнэй дунда ... гуулиин Люба Базарова ... минута 15 секунда соо ... гурбадахи һуурида га... байна.

Хүбүүдэй 10.000 м... урилдаанда Александр ... эрхимлээ. Удаадахи һу... Валерий Бадминов, гур... хиинень Геннадий Демин ... бэд.

Бүмбэгэтэй хоккей наа... га баһал һонёор үнгэрөө... тэмсэлдэ Хэрэнэй дунда ... гуулиин команда илажа ... ба.

Аймагай бэеын тамир... үбэлэй хаһын элдэб наа... дай мүрысөөнүүд ган... Хэрэн тосхондо бэшэ, ... бүридэ ябуулагдажа эхи... байна.

Г. КОБЕЛ...

СЭНХИР ЭКРАНУУДТА

19 часһаа холо, ойрын һониин. 19.15 минутаһаа «Үбэлэй үльгэр тууҗанууд» гэһэн үхибүүдтэ зорюулагдаһан дамжуулга. 19.45 минутаһаа ... оронойнгоо картын д... гэһэн дамжуулга. 20.25 ... таһаа «Октябриин туг ... гэһэн дамжуулга. 21.05 ... таһаа «Байра» гэһэн э... һатайшуулда зорюула... мультфильм. 21.15 мину... «Бидэнэр ба тэдэнэр» ... дамжуулга. 21.35 мину... уран һайханай фильм.

„ПРАВДА БУРЯТИИ" МҮНӨӨДЭРЭЙ НОМЕРТО:

Нэгэдэхи хуудаһанда: СССР-эй Верховно Соведэй долоодохи сессиин дневник. «Ленинскэ ажалай вахта» гэһэн гаршаг доро материалнууд. Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ.

Хоёрдохи хуудаһанда: СССР-эй Верховно Соведэй долоодохи сессиин дневник. «Шиидхэбэл — ажаллаха хэрэгтэй» гэһэн ... сильевагай корреспонденци... рэл орон доторнай.

Гурбадахи хуудаһанда: ... үдэрнүүдэй габьяа марта... гүй» гэһэн гаршагтай ... хуудаһан.

Дүрбэдэхи хуудаһанда: ... лын саанаһаа ТАСС-ай ... сэлнүүд. Р. Шерхунаевай ... респонденци.

Редакторай орлог...
М. Н. НИМ...

Манай адрес, телефонуу...

г. УЛАН-УДЭ, ул. Ленина, 35. Телефоны: редактора—5... приёмная—54-93, зам. редактора—68-08, зам. редактор... 62-62, ответ. секретаря—50-52, зам. ответ. секретаря—6... отделы: партийной жизни—60-91, сельского хозяйства—6... 63-86, пропаганды и агитации—56-23, промышленност... строительства—61-35, советского строительства и быта—6... культуры и школ—60-21, писем и рабселькоров—67-81, ... формации—34-05, общественная приёмная—56-62, маши... бюро—57-63, фотолаборатория—33-61.